

KARAIMŲ TIKYBOS BENDROJI PROGRAMA

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Karaimų tikybos bendroji programa (toliau – Programa) apibrėžia Karaimų tikybos dalyko paskirtį, tikslą ir uždavinius, dalyku ugdomas kompetencijas, pasiekimų sritis ir pasiekimų raidą, dalyko mokymo(si) turinį, pasiekimų lygių požymius ir mokinių pasiekimų vertinimą.

2. Karaimų tikyba yra integrali dorinio ugdymo dalis. Jos bendroji paskirtis yra ugdyti mokinių kompetencijas pasitelkiant karaimų tikybos žinias, istorinį ir kultūrinį patyrimą, moralines nuostatas. Programoje atsižvelgiama į tai, kad mokinių grupės gali būti mišrios (t. y. karaimų ir ne karaimų tautybės mokiniai) ar įvairaus amžiaus. Mokytojui paliekama galimybė lanksčiai pritaikyti ugdymo turinį ir metodus, atsižvelgiant į konkrečią situaciją ar mokinių poreikius. Dar viena Programos paskirtis – suteikti žinių apie karaimus ir jų tikybą kitų konfesijų ar kitų dalykų mokytojams, paliekant galimybę tas žinias integruoti į kitas pamokas, siekiant mokiniams pristatyti šią Lietuvos kultūros dalį kaip daugiakultūrės Lietuvos dėmenį ar tolerancijos ugdymo pavyzdį.

3. Tradiciškai karaimų tikybos buvo mokoma(si) mokyklose, veikusiose prie kenesų. Dabarties Lietuvos Respublikos įstatymai užtikrina, kad tradicinių Lietuvoje pripažįstamų tikybų, šiuo atveju karaimų, lygiomis teisėmis gali būti mokoma bendrojo ugdymo mokyklose parengus ugdymo programą.

4. Programa parengta religines tiesas siejant su bendru pasaulio supratimu, kurio pasaulietiškumas ir materialumas šiandienos gyvenime yra smarkiai išreikšti. Todėl svarbu, kad vaikai ir jaunuoliai teisingai suprastų religinį požiūrį, būtiną siekiant puoselėti moralę ir tradicijas, kuris leistų pajusti tokio pasaulio supratimo pozityvias puses. Siekiant šio tikslo, religinių tiesų mokoma ir jos interpretuojamos bendrame kitų disciplinų kontekste, taikant tarpdalykines sąsajas.

5. Programoje išskirtos keturios pasiekimų sritys: Šventojo Rašto (ST) pažinimas (A), Tikėjimo turinio pažinimas (B), Bendruomenė ir liturgija (C), Moralė ir etika – žmogus ir pasaulis (D). Šios pasiekimų sritys yra bendros visoms klasėms nuo 1 iki IV gimnazijos klasės, kiekvienam koncentrai numatyti konkretūs kiekvienos srities pasiekimai, suformuluoti atsižvelgiant į vaiko raidos ypatumus ir įgytą patirtį. Tikimasi, kad jie bus pasiekti baigiant koncentrą. Programoje aprašyti mokinių pasiekimai suprantami kaip žinių ir supratimo, gebėjimų ir nuostatų visuma. Kiekvienos pasiekimų srities pasiekimų raida atskleidžiama šešiuose ugdymo centruose (1–2 klasės, 3–4 klasės, 5–6 klasės, 7–8 klasės, 9–10 ir I–II gimnazijos klasės ir III–IV gimnazijos klasės). Mokymo(si) turinys nusako kontekstus, kuriais pasinaudojant gerinami mokinių pasiekimai, ir mokymo(si) kontekstų pasirinkimo galimybes laipsniškai plėsti žinias ir gilinti supratimą, ugdyti gebėjimus ir vertybines nuostatas. Pasiekimai aprašomi keturiais pasiekimų lygiais: slenkstinis (1), patenkinamas (2), pagrindinis (3) ir aukštesnysis (4). Kiekvienas pasiekimo lygio požymis nurodo mokinio pasiekiamus rezultatus. Aprašomos svarbiausios į(si)vertinimui reikšmingos įgytos žinios ir supratimas, išugdyti gebėjimai ir vertybinės nuostatos.

II SKYRIUS TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

6. Karaimų tikybos dalyko tikslas – sudaryti galimybes mokiniui per ugdymo turinį susipažinti su karaimų tikėjimo dimensijomis, pažinti save ir pasaulį pagal karaimiškos religinės bei tautinės tapatybės dėmenis, ugdyti karaimų moralės normomis grindžiamas vertybines nuostatas.

Mokiniai rengiami tolesniam gyvenimui kaip visaverčiai, kitoms kultūroms tolerantiški ir išprusę, kūrybingi, socialiai atsakingi piliečiai.

7. Pradinio ugdymo uždaviniai. Siekdami tikslo mokiniai:

7.1. pažįsta karaimų religijos unikalumą ir jo išraiškas;

7.2. suvokia karaimo tapatybės dėmenis ir (arba) suvokia savo kaip karaimo tapatybę;

7.3. ugdosi, pažįsta karaimų religiniu jausmu pagrįstas moralines nuostatas (sąžiningumas, teisingumas, pagarba kitam (ypač vyresniam));

7.4. ugdosi, pažįsta pradinius gebėjimus suprasti ir atlikti religinius ritualus.

8. Pagrindinio ugdymo uždaviniai. Siekdami tikslo mokiniai:

8.1. pažįsta karaimų religijos ir tautos istoriją;

8.2. ugdosi, supranta karaimų moralines nuostatas (Dešimt Dievo įsakymų), puoselėja gebėjimą jomis vadovautis kasdieniame gyvenime;

8.3. suvokia liturginių ritualų prasmę bei paskirtį, tvarką, puoselėja gebėjimus tinkamai juose dalyvauti;

8.4. ugdosi asmeninį santykį su Dievu.

9. Vidurinio ugdymo uždaviniai. Siekdami tikslo mokiniai:

9.1. pažįsta karaimų religijos ir tautos istoriją;

9.2. puoselėja gebėjimą kasdieniame gyvenime vadovautis karaimų moralinėmis nuostatomis;

9.3. ugdosi ir praktikuoja asmeninį santykį su Dievu;

9.4. ugdosi pagarbaus tarpreliginio dialogo gebėjimus, išlaikant karaimišką dogmatiką;

9.5. puoselėja gebėjimus analizuoti, mąstyti, samprotauti religinių tiesų pagrindu.

III SKYRIUS KOMPETENCIJŲ UGDYMAS

10. Įgyvendinant Programą ugdomos šios kompetencijos: pažinimo, kultūrinė, kūrybiškumo, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, komunikavimo, pilietiškumo, skaitmeninė. Jos pateiktos pagal kompetencijos ugdymo intensyvumą.

11. Pažinimo kompetencija. Karaimų tikybos dalyku ugdoma pažinimo kompetencija per gebėjimą pažinti save ir pasaulį per karaimų pasaulėžiūrą. Tai žinios apie karaimų tautą, istoriją, tikybos dogmas ir taisykles. Kritinis mąstymas ugdomas per moralinių nuostatų suvokimą ir savęs refleksiją santykyje su jomis, per įvairių istorinių teorijų analizę ir savos nuomonės formavimą.

12. Kultūrinė kompetencija. Karaimų tikybos programa ugdo kultūrinį karaimišką sąmoningumą, kuris grindžiamas žiniomis apie (savo) karaimų tautos ir kitų tautybę, tautų kultūros tradicijas. Pabrėžiama kultūrų ir tikėjimų įvairovė, ugdomas jų pažinimas ir supratimas, skatinantis toleranciją kitiems. Siekiama ugdyti plataus akiračio asmenybę, išmanančią karaimų kultūros šaknis, istoriją ir dabartį, gebančią deramai išreikšti savo kultūrinį sąmoningumą bei jį suvokti, įprasminti dabarties realijų ir kultūros reiškinių kontekste.

13. Kūrybiškumo kompetencija. Karaimų tikybos pamokose ugdomi mokinių gebėjimai generuoti kūrybines idėjas esamos informacijos pagrindu, ieškoti sprendimų, vertinti ir lyginti teorines bei kūrybines įvairių menų idėjas, įkūnijančias tradicinę karaimų pasaulėžiūrą, tyrinėti laisvos kūrybinės išraiškos ir dogmų santykį.

14. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija. Per karaimų tikybos dalyką mokiniai skatinami visapusiškai ir lanksčiai reflektuoti bei kūrybiškai taikyti ir turtinti ir (ar) plėtoti asmenybėje slypinčias galias, tapti socialiai atsakingais šeimoje ir bendruomenėje, suvokti karaimiškų moralinių nuostatų esmę ir siekti jomis remiantis priimti sprendimus. Dalyko turinys organizuojamas taip, kad mokiniai galėtų ugdytis pagarbų elgesį su gamta bei suvokimą apie visos kūrinių integralumą.

15. Komunikavimo kompetencija. Karaimų tikybos ugdymo programoje komunikavimo kompetencija ugdoma dviem kryptimis – pirma, gebėjimai suprasti žinias (asmenines patirtis) santykyje su Dievu, pastebėti, kad žinios nebūtinai yra tik apčiuopiamos, ir, antra, gebėjimai

naudojantis įvairiomis priemonėmis perduoti įsisamonintas žinias.

16. Pilietiškumo kompetencija. Karaimų tikybos pamokose daugiau dėmesio tenka pilietinio tapatumo, gyvenimo bendruomenėje, pagarbos žmogaus teisėms ir laisvėms komponentams. Ugdoma, kad mokinys savo veiksmais prisidėtų prie darnios ekologinės aplinkos kūrimo, kartu suvokdamas, jog jis ir aplinka priklauso vienai neatsiejamai sistemai. Taip pat mokiniai skatinami suprasti kitokius galimus požiūrius į tuos pačius dalykus, reiškinius, į kitų religijų nuostatas, kitas tautas, demonstruoti empatiją kitam žmogui ir toleranciją kitokiai nuomonei ir kitokiam požiūriui į gyvenimą. Motyvuojami suvokti ir išreikšti savo sąsajas su Lietuvos valstybe, jos istorija.

17. Skaitmeninė kompetencija. Karaimų tikybos programoje skaitmeninė kompetencija ugdoma keliomis kryptimis – ugdant gebėjimus naudotis informacijos, aiškinamosios literatūros, komentarų paieška skaitmeninėje aplinkoje, ugdant gebėjimus pristatyti savo idėjas, sumanymus, įgyvendinti projektus pasitelkiant skaitmenines priemones, ugdant gebėjimus generuoti idėjas apie skaitmeninių priemonių naudojimą kultivuojant tikėjimą bei reflektuojant iššūkius, kuriuos kelia visa ko skaitmeninimas, analizuojant jų pozityvias savybes santykyje su karaimų tikėjimu ir tikėjimu apskritai.

IV SKYRIUS PASIEKIMŲ SRITYS IR PASIEKIMAI

18. Programoje pasiekimų sritys žymimos raide (pavyzdžiui, A, B), o raide ir skaičiumi (pavyzdžiui, A1, A2) žymimas tos pasiekimų srities pasiekimas.

19. Šventojo Rašto (ST) pažinimas (A). Mokiniai susipažįsta su Šventojo Rašto (ST) sandara, su jo turiniu. Supranta, kaip Šventojo Rašto pasakojimų turinys siejasi su religinėmis šventėmis, koks yra jų tarpusavio ryšys. Atskirai dėmesys kreipiamas į Dekalogą kaip ST teksto dalį, sudarančią karaimų moralės kodekso šerdį. Šios pasiekimų srities pasiekimai:

- 19.1. atpažįsta Šventojo Rašto (ST) sandarą (A1);
- 19.2. pažįsta metinių religinių švenčių siužetus (A2);
- 19.3. interpretuoja dekalogo sandarą ir prasmes (A3).

20. Tikėjimo turinio pažinimas (B). Mokiniai susipažįsta su pagrindiniais tikėjimo turinio dėmenimis, su tuo, kaip, per ką tikėjimas pasireiškia ir (ar) gali būti išreikštas, suprastas. Ugdo Dievo suvokimą per tikėjimo prizmę. Šios pasiekimų srities pasiekimai:

- 20.1. analizuoja karaimų tautos ir tikėjimo santykį (B1);
- 20.2. atpažįsta Dievo buvimą (B2);
- 20.3. suvokia save, kaip gebantį pažinti Dievą ir užmegzti santykį su juo (B3).

21. Bendruomenė ir liturgija (C). Mokiniai susipažįsta su įvairiais ciklais, kurie apibrėžia karaimų liturgiją, su šių ciklų prasmėmis. Ugdo savo santykį su Dievu ir mėgina jį konstruoti per maldą. Susipažįsta su maldos namais, jų architektūra ir sieja visa tai su tikėjimo tiesomis. Šios pasiekimų srities pasiekimai:

- 21.1. suvokia liturgijos ciklišumą (C1);
- 21.2. per maldą bendrauja su Dievu (C2);
- 21.3. gerbia maldos namų šventumą (C3).

22. Moralė ir etika – žmogus ir pasaulis (D). Mokiniai ugdomi atsakomybės sampratą, jausmą pagal karaimų tikėjimo moralės normas, kurios reguliuoja santykius šeimoje ir bendruomenėje. Taip pat susipažįsta su egzistuojančiais kitais tikėjimais ir ugdomi pagarbą kitaip tikintiems. Tai suvokiama bendrame kontekste per kūrinių integralumo sampratą. Šios pasiekimų srities pasiekimai:

- 22.1. tampa socialiai atsakingu šeimoje ir bendruomenėje (D1);
- 22.2. gerbia religijų įvairovę (D2);
- 22.3. suvokia kūrinių integralumą (D3).

23. Mokinių pasiekimų raida aprašoma pagal pasiekimų sritis, pateikiant mokinių pagrindinio lygio pasiekimus kas dvejus metus. Lentelėje raide (pavyzdžiui, A) žymima pasiekimų sritis, raide ir pirmu skaičiumi (pavyzdžiui, A1) žymimas tos pasiekimų srities pasiekimas, o antru skaičiumi (3) – pagrindinis pasiekimų lygis.

Pasiekimas	1–2 klasės	3–4 klasės	5–6 klasės	7–8 klasės	9–10 ir I–II gimnazijos klasės	III–IV gimnazijos klasės
1. Šventojo Rašto (ST) pažinimas (A)						
Atpažįsta Šventojo Rašto (ST) sandarą (A1).	Atpažįsta ST ir NT pasakojimus, jų esminius skirtumus, juos priskiria atitinkamoms konfesijoms, geba perpasakoti ar pavaizduoti (A1.3).	Kuria projektus, paaiškinančius ir pristatančius tris ST dalis (A1.3).	Interpretuoja ST turinį, pasirinktinai perpasakoja porą siužetų iš Penkiaknygės ir Pranašų knygų (A1.3).	Analizuoja, interpretuoja ir lygina trijų ST dalių tekstus, cituoja kelias psalmes ir Patarlių knygą, nagrinėja ST užrašymo istoriją per masoretų darbą (A1.3).	Analizuoja, interpretuoja ir lygina trijų ST dalių, cituoja kelias psalmes, Giesmių giesmę ir Ekleziastą, įvertina masoretų darbą karaimų tikėjimo istorinėje perspektyvoje (A1.3).	Analizuoja, interpretuoja ir lygina trijų ST dalių tekstus, pasirinktinai cituoja ST tekstus, konstruoja ST tekstu paremtą savo paties analitinį pasakojimą apie ST (A1.3).
Pažįsta metinių religinių švenčių siužetus (A2).	Atpažįsta ir pristato (pavaizduoja) kulinarinius Tymbyl ir Aftalar chydžy simbolius, apibūdina, kurios švenčių dalys pažymimos namie ir kenesoje (A2.3).	Apibūdina karaimų religinį kalendorių ir jo sudarymo principą, pasakoja biblinius Tymbyl ir Aftalar chydžy siužetus, jų pagrindu kuria nedidelius tekstus, išvardina krikščionių ir judėjų šventes panašiu metu (A2.3).	Nagrinėja karaimų religinį kalendorių ir jo užduotą ST ištraukų skaitymo ciklą; pasakoja biblinius Alačych chydžy, Bošatlych kiuniu, Esteros šventės siužetus (A2.3).	Nagrinėja ir paaiškina penkių pagrindinių metų švenčių siužetus, apibūdina šeštadienį ir kasdieną per religinės šventės prizmę (A2.3).	Kelia klausimus siekdamas atrasti netiesiogines Biblijos tekstų ir pasakojimų prasmes (A2.3).	Paaiškina karaimų religinį kalendorių, kelia klausimus siekdamas atrasti paraleles tarp netiesioginių Biblijos tekstų prasmų ir savo gyvenimo (A2.3).
Interpretuoja Dekalogo sandarą ir prasmes (A3).	Išvardina pagrindinius Dekalogo paliepinimus, pagal	Skaito ir interpretuoja pilną Dekalogo tekstą, analizuoja dvi	Interpretuoja pilną Dekalogo tekstą, analizuoja dvi Įsakymų grupes ir jų	Išskiria bruožus, kurie nusako Dekalogo vietą karaimų tikėjime,	Analizuoja Dešimt Dievo įsakymų kaip pranešimus, atpažįsta tiesiogiai ir	Analizuoja Dešimt Dievo įsakymų kaip pranešimus, randa ir lygina juos su

Pasiekimas	1–2 klasės	3–4 klasės	5–6 klasės	7–8 klasės	9–10 ir I–II gimnazijos klasės	III–IV gimnazijos klasės
	juos sudaro gerų ir blogų veiksmų sąrašą (A3.3).	Įsakymų grupes ir jų atskleidžiamus žmogaus santykio su aplinka tipus (A3.3).	atskleidžiamus žmogaus santykio su aplinka tipus, paaiškina Dekalogą kaip Dievo ir žmonijos sąjungą (A3.3).	kelia klausimus apie jų vietą asmeninėje patirtyje (A3.3).	netiesiogiai išreiškta jų komunikacines intencijas (A3.3).	modernios visuomenės transliuojamais pranešimais (A3.3).
2. Tikėjimo turinio pažinimas (B)						
Analizuoja karaimų tautos santykį su tikėjimu (B1).	Apibūdina karaimų istoriją Lietuvoje (stambiais štrichais) ir būdingus tautos bruožus (B1.3).	Apibūdina visą karaimų istoriją Lietuvoje, pristato karaimų tikybos sistemoje vartojamas kalbas ir jų savybes, atpasakoja Serajos Šapšalo ir Simono Firkovičiaus gyvenimo kelius (B1.3).	Analizuoja ir interpretuoja teorijas apie karaimų tikėjimo pradžia, tikėjimo nuostatas, diskutuoja apie Ananiaszo Zajączkowskio veiklą ir darbus, apibūdina karaimų kaip etnokonfesinės grupės susiformavimą (B1.3).	Lygina etninį karaimų ir karaimų tikintįjį, aptaria Anano dogmą bei karaimų tikėjimo, konservatyvumo apraiškas apibūdina Juzefo Lobanoso veiklą (B1.3).	Aptaria Lietuvos karaimų periodinės spaudos XIX–XX a. ypatybes, pristato iškilias karaimų kultūros asmenybes, paaiškina karaimų tikėjimo santykį su judaizmu ir islamu bei bendruomenės santykį su valstybe įvairiais istorijos tarpsniais (B1.3).	Aptaria ir paaiškina karaimų tikėjimo santykį su judaizmu ir islamu, pristato iškilias dabar gyvenančias karaimų asmenybes, apibūdina savo santykį su karaimų tautos ir tikėjimo istorija (B1.3).
Atpažįsta Dievo buvimą (B2).	Apibūdina Dievo apraiškos formas ir Dievo pažinimo būdus (B2.3).	Atpasakoja pasaulio sukūrimo istoriją, lygina Dievo atpildo situacijas iš asmeninės patirties, diskutuoja apie	Lygina ir analizuoja Dievo pykčio išraišką ST siužetuose, lygina su Dievo atpildo situacijomis iš asmeninės patirties,	Apibūdina Dievo savybes, kurių turi siekti žmogus, svarsto ir diskutuoja, kodėl žmogus atsakingas Dievui ir kaip atsiskleidžia	Paaiškina, kaip suprantama Mesijo sąvoka; interpretuoja garso ir muzikos vietą tikėjime (B2.3).	Apibūdina Dievo apraiškos formas pranašams (ypač Mozei), interpretuoja garso ir muzikos vietą tikėjime (B2.3).

Pasiekimas	1–2 klasės	3–4 klasės	5–6 klasės	7–8 klasės	9–10 ir I–II gimnazijos klasės	III–IV gimnazijos klasės
		nekūnišką Dievo prigimtį (B2.3).	analizuoja žmogaus gyvybės ir mirties sampratą (B2.3).	požiūris į pomirtinį pasaulį (B2.3).		
Suvokia save, kaip gebantį pažinti Dievą ir užmegzti santykį su juo (B3).	Pasako, kad pasaulis pažįstamas ne tik penkiais pojūčiais, bet ir tikėjimu. Apibūdina ir pripažįsta savo unikalumą (B3.3).	Svarsto, kodėl žmonės tiki į Dievą. Nurodo ir kritiškai vertina netikėjimo priežastis (B3.3).	Paaiškina tikėjimą, kaip santykį tarp Dievo ir žmogaus, nurodo tikėjimo reikšmę savo gyvenime per asmeninio ritualo sukūrimą, paaiškina nuodėmės ir atgailos sąvokas (B3.3).	Prisimena Dievo meilės jam ženklus kaip atpildą, suvokia Dievo veikimą istoriniuose įvykiuose (B3.3).	Vertina ir lygina tikėjimo vaidmenį savo ir kito žmogaus gyvenime, proto ir tikėjimo santykį ir randa tikėjimo pavyzdžių (B3.3).	Palygina Dievo meilės jam ženklus, gautus anksčiau ir dabar, analizuoja juos per tikėjimo prizmę (B3.3).
3. Bendruomenė ir liturgija (C)						
Suvokia liturgijos ciklišumą (C1).	Pavaizduoja laiko kartojimąsi kalendoriuje, prisimena pirmąsias dvi kalendorines šventes (C1.3).	Atpažįsta mėnesio liturginį ciklą kalendoriuje per jaunatį ir liturgijos sąvoką (C1.3).	Paaiškina karaimų kalendoriaus sudarymo principus, lygina jį su grigališkuoju kalendoriumi, analizuoja pasninką kaip kalendorinę progą (C1.3).	Tyrinėja savaitės bei dienos liturginius ciklus, paaiškina šeštadienio šventę (C1.3).	Analizuoja ir lygina metų, mėnesio, savaitės ir dienos liturginius ciklus, paaiškina, kaip supranta ciklišumą (C1.3).	Analizuoja metų, mėnesio, savaitės ir dienos liturginių ciklų svarbą, svarsto, kaip cikliškumo aspektai daro įtaką jo gyvenimui (C1.3).
Per maldą bendrauja su Dievu (C2).	Išvardina maldos būdus, mokosi atmintinai maldą „Atamyz ki kiokliardia“ karaimų kalba (C2.3).	Lygina bei skiria asmeninę ir bendruomeninę maldas, apibūdina jų savybes ir laiką (C2.3).	Lygina ir paaiškina maldų dalis, tyrinėja (ir gieda) paraliturginę giesmę, apibūdina	Tyrinėja maldų dalis ir tekstus šeštadienio bei rytinėms ir vakarinėms pamaldoms;	Tyrinėja savo mintis maldoje, lygina maldų tekstus iš maldaknygių, pasidalina grupėje savo improvizuotos	Tyrinėja savo mintis asmeninėje ir bendruomeninėje maldoje, mokosi atmintinai naujos (pasirinktos iš kelių)

Pasiekimas	1–2 klasės	3–4 klasės	5–6 klasės	7–8 klasės	9–10 ir I–II gimnazijos klasės	III–IV gimnazijos klasės
			maldaknygių istoriją (C2.3).	nagrinėja giedojimą pamaldose (C2.3).	maldos patirtimi (C2.3).	paraliturginės giesmės žodžius (C2.3).
Gerbia maldos namų šventumą (C3).	Apibūdina kenesą kaip šventovę, išvardina, kuriose valstybėse jos veikia, apsilanko veikiančioje kenesoje Lietuvoje (C3.3).	Paaiškina, kodėl kenesoje nustatytos atitinkamos elgesio taisyklės, jų mokosi, jas taiko lankydamasis veikiančioje kenesoje Lietuvoje (C3.3).	Tyrinėja kenesos architektūrą ir dekorą, prisimena Felikso Maleckio darbus ir nuopelnus (C3.3).	Paaiškina, kaip kenesoje vyksta šeimos ritualai, apibūdina, kaip naudotis maldaknygėmis pamaldose (C3.3).	Lygina kenesos ir nereliginių erdvių skirtumus – kurios erdvės palankesnės susikaupti, pasidalina asmeninėmis refleksijomis apie dalyvavimą pamaldose (C3.3).	Paaiškina reikalavimą pamaldose vyrams ir moterims melstis atskirai, pasidalina refleksijomis apie kenesos šventumą ir potencialią galimybę joje rengti renginius, apie skaitmeninių priemonių panaudojimą kenesoje (C3.3).
4. Moralė ir etika – žmogus ir pasaulis (D)						
Tampa socialiai atsakingu šeimoje ir bendruomenėje (D1).	Pasako, kaip supranta šeimą ir bendruomenę (D1.3).	Pasakoja apie savo šeimos narių tautinę, religinę patirtį ir tapatumą, vertina ir suvokia DDI nuostatas apie pagarbą vyresniems (D1.3).	Vertina ir lygina tradicines vyro ir moters roles šeimoje su savo dabarties patirtimi, prisimena įdomius žmones iš savo šeimos, kuriais norėtų sekti (paaiškina kodėl) (D1.3).	Analizuoja tradicines šeimos, bendruomenės vertybes, apibūdina, ką reiškia būti karimu bei buvimo bendruomenėje svarbą (D1.3).	Tyrinėja veiklą bendruomenės labui, savo potencialų vaidmenį joje, interpretuoja pavienių žmonių veiklą, kuriant istoriją, modeliuoja tolesnę karimų tautos raidą Lietuvoje (D1.3).	Tyrinėja savo galimą rolę bendruomenėje, norą bendruomenės labui ką nors nuveikti (ką?), modeliuoja konkrečių veiksmų poreikį siekiant išlaikyti karimų bendruomenės Lietuvos gyvavimą (D1.3).
Gerbia religijų įvairovę (D2).	Išvardina Dievo vardus ir (ar) pavadinimus	Pažįsta esminius kitų religijų (judaizmo, krikščionybės,	Atpažįsta didžiąsias pasaulio religijas (mono ir	Išvardina ir palygina karimų bendruomenes	Svarsto apie šių laikų tikėjimą, diskutuoja apie (savo) santykį	Analizuoja ekumenizmą ir tarpreliginį dialogą,

Pasiekimas	1–2 klasės	3–4 klasės	5–6 klasės	7–8 klasės	9–10 ir I–II gimnazijos klasės	III–IV gimnazijos klasės
	įvairiose religijose, atkreipia dėmesį į vieno Dievo tikėjimo sistemas (D2.3).	islamo) bruožus, išskiria (savo) karaimo ypatybes (D2.3).	politeistines) ir išvardina jų raiškos bruožus (D2.3).	pasulyje įvairiais istorijos tarpsniais (D2.3).	su tikėjimo tradicija globaliame pasaulyje, analizuoja ekumenizmą ir tarpreliginį dialogą (D2.3).	svarsto, kaip šis dialogas gali padėti išlaikyti karaimų tikėjimą (D1.3).
Suvokia kūrinijos integralumą (D3).	Kalbėdamas atskleidžia ar pamini, kad suvokia save ir gamtą kaip Dievo kūrinijos dalį (D3.3).	Nusako karaimišką požiūrį į save, į aplinką, gamtą (D3.3).	Nusako, koks yra karaimų santykis su gamta, kokie yra jo šaltiniai, savo veiksmais prisideda prie darnios ekologinės aplinkos kūrimo (D3.3).	Analizuoja ir vertina, kokie yra ir kokie gali būti veiksmai, siekiant išsaugoti karaimus kaip tautą, karaimų tikėjimą; kokias ekologijos bei darnaus vystymosi priemones taikyti (D3.3).	Tyrinėja ir diskutuoja apie globalizacijos keliamas problemas, ieško sprendimo būdų, renkasi tarnavimo, o ne viešpatavimo požiūrį (D3.3).	Tyrinėja ir diskutuoja apie globalizacijos bei skaitmeninimo keliamus iššūkius, analizuoja jų pozityvias savybes santykyje su karaimų tikėjimu ir tikėjimu apskritai (D3.3).

V SKYRIUS MOKYMO(SI) TURINYS

24. Mokymo(si) turinys. 1 klasė.

24.1. Šventojo Rašto (ST) pažinimas.

24.1.1. Bendras karaimų religijos supratimas. Susipažįstama su Šv. Raštu kaip daugelio konfesijų pagrindu, supažindinama, kokios tai konfesijos, kaip, kokių būdu ir kodėl tas pats Šv. Raštas aktualus visiems; atkreipiamas dėmesys į tai, kad egzistuoja dvi Šv. Rašto dalys – Senasis ir Naujasis Testamentai. Religinių švenčių dalyje kalbama apie Tymbyl chydžy kulinarinius simbolius, apie tai, kaip ši šventė švenčiama, kuri jos dalis vyksta namie, o kuri – kenesoje. Pažįstamos pagrindinės Dekalogo tiesos ir jų pagrindu formuluojami paliepimai.

24.2. Tikėjimo turinio pažinimas.

24.2.1. Karaimų istorijos pažinimas. Karaimų tautos istorija Lietuvoje nuo XIV a. pristatoma per 5 pagrindines istorijos datas (karaimų atsikėlimas į Lietuvą, Magdeburgo teisių bendruomenei suteikimas, maras Lietuvoje, įstatymo, reguliuojančio teisinę karaimų religinės bendruomenės padėtį, paskelbimas, Vilniaus kenesos restauravimas ir atšventinimas). Susipažįstama su Vytauto Didžiojo role karaimų istorijoje. Remiantis šiais istorijos faktais ugdomas santykis su Lietuvos valstybe ir patriotinės nuostatos. Mokomasi suvokti, jog viskas aplink mane (daiktai, reiškiniai, kūriniai) yra Dievo apraiškos formos, keliami klausimai, kaip aš tai suvokiu? Kaip pažįstu Dievą? Ugdomas svarbus suvokimas, jog aš – Dievo kūrinys. Pabrėžiami skirtumai tarp žinojimo ir tikėjimo.

24.3. Bendruomenė ir liturgija.

24.3.1. Pasirengimas liturgijai. Ugdomas suvokimas, jog šventės nėra atsitiktiniai įvykiai, o nustatomos pagal kalendorių ir kartojasi kasmet. Pabrėžiama, jog Tymbyl chydžy – pirma metų ciklo šventė. Gilinamasi į maldos suvokimą, į būdus, kaip ji atliekama. Mokiniai supažindinami su kenesa, kuri karaimų kultūroje suvokiama ne vien kaip paprasti karaimų maldos namai, bet pirmiausia kaip šventovė, ir todėl pastatas yra skiriami tik maldai. Paaškinamas kenesos pavadinimas.

24.4. Moralė ir etika.

24.4.1. Moralinės nuostatos. Keliant klausimus (pvz.: Kaip suprantu šeimą? Kas man joje svarbu?) mokiniai ugdomi pratintis prie atsakomybės ir jos suvokimo. Ugdoma nuostata, jog tikėjimas – universalus dalykas. Nepaisant to, kad Dievas skirtingose tikybose skirtingai vadinamas (pateikiami pavyzdžiai), nuo to jo dieviškumas nesumažėja. Dievas Kūrėjas yra visos kūrinijos šaltinis, svarbu padėti mokiniui suvokti, kad aš, kaip žmogus žemėje, esu šios kūrinijos dalis, gyvenu supamas gamtos ir ją saugau.

25. Mokymo(si) turinys. 2 klasė.

25.1. Šventojo Rašto (ST) pažinimas.

25.1.1. Bendras karaimų religijos supratimas. Ugdomos kompetencijos pažinti Senojo ir Naujojo Testamentų santykį, jų skirtumus. Religinių švenčių dalyje kalbama apie Aftalar chydžy kulinarinius simbolius, apie tai, kaip ši šventė švenčiama namie ir kenesoje. Ugdomas pagrindinių Dekalogo tiesų supratimas, Dekalogo įsakymai pavaizduojami vizualiai (pvz., integruotos tikybos ir dailės pamokos), mėginama vaizdais parodyti, kas, pasak Dekalogo, yra gerai ir kas yra blogai.

25.2. Tikėjimo turinio pažinimas.

25.2.1. Karaimų istorijos pažinimas. Apibūdinama karaimų tauta, jos būdingiausi bruožai (gimtoji kalba, šeimos papročiai). Aptariama pasaulio karaimų geografija (Kur ta tauta dar gyvena? Kokie bendruomenių skirtumai?). Ugdomas patriotinis santykis su Lietuvos valstybe. Mokomasi suvokti, jog viskas aplink (daiktai, reiškiniai, kūriniai) yra Dievo apraiškos formos. Keliami klausimai: Kaip aš tai suvokiu? Kaip pažįstu Dievą? Ugdomas svarbus suvokimas, jog aš – Dievo kūrinys. Pabrėžiami skirtumai tarp žinojimo ir tikėjimo.

25.3. Bendruomenė ir liturgija.

25.3.1. Pasirengimas liturgijai. Ugdomas suvokimas, jog šventės nėra atsitiktiniai įvykiai, o nustatomos pagal kalendorių ir kartojasi kasmet, išdėliojamos laike pagal Biblinius siužetus. Pabrėžiama, jog Aftalar chydžy yra antra kalendoriaus šventė. Supažindinama, kaip nusiteikti maldai, mokomasi maldos „Atamyz ki kiokliardia“ (siekinys – išmokti ją atmintinai karaimiškai), ji

pristatoma kaip asmeninė malda, pradedanti bei užbaigianti pamaldas. Pabrėžiamas maldos kokybės principas. Supažindinama su Lietuvoje, Ukrainoje, Rusijoje veikiančiomis kenesomis; numatomas apsilankymas Vilniaus ar Trakų kenesose arba pristatomas virtualus jų turas.

25.4. Moralė ir etika.

25.4.1. Moralinės nuostatos. Keliant klausimus ir diskutuojant tema Kaip suprantu bendruomenę (klasę, karaimų grupę)? Kas man joje svarbu?, mokiniai ugdomi pratintis prie atsakomybės ir jos suvokimo. Analizuojamos vieno Dievas ir daugelio dievų sampratos bei faktas, jog egzistuoja įvairios sistemos ir (ar) susitarimai ir (ar) tikėjimai (kokius žinau?). Ugdomas supratimas, kad visi esame skirtingi ir tai nėra blogai. Ugdoma nuostata, jog tikėjimas – universalus dalykas. Nepaisant to, kad Dievas skirtingai vadinamas skirtingose tikybose (pateikiami pavyzdžiai), nuo to jo dieviškumas nesumažėja. Dievas Kūrėjas yra visos kūrinijos šaltinis; svarbu padėti mokiniui suvokti, kad aš, kaip žmogus žemėje, esu šios kūrinijos dalis, gyvenu supamas gamtos ir ją saugau.

26. Mokymo(si) turinys. 3 klasė.

26.1. Šventojo Rašto (ST) pažinimas.

26.1.1. Bendras karaimų religijos supratimas. Supažindinama su trimis Senojo Testamento dalimis (išsiaiškinama, kokios jos, kas jas sudaro). Ugdomas supratimas apie karaimų religinio kalendoriaus formavimą stebint mėnulio jaunatį. Susipažįstama su Tymbyl chydzy šventės bibliniu siužetu. Analizuojamas santykis su krikščionių, judėjų šventėmis panašiu metu. Aptariami pilni Dešimties Dievo įsakymų tekstai.

26.2. Tikėjimo turinio pažinimas.

26.2.1. Karaimų istorijos pažinimas. Plačiau supažindinama su karaimų tautos istorija Lietuvoje nuo XIV a., ugdomas patriotinis santykis su Lietuvos valstybe, numatant temas dėmesys kreipiamas į XIX–XX a. Susipažįstama su Serajos Šapšalo (1873–1961) asmenybe. Aptariama Pasaulio sukūrimo istorija – kaip ir kokios gyvos būtybės buvo sukurtos. Diskutuojama apie Dievo atpildą už mano teisingą elgesį (pateikiama pavyzdžiū). Analizuojamos tikėjimo ir netikėjimo priežastys.

26.3. Bendruomenė ir liturgija.

26.3.1. Pasirengimas liturgijai. Aptariama mėnulio jaunatis kaip kalendoriaus atskaitos taškas, kuris kas mėnesį pažymimas šventinėmis pamaldomis, taip sudarant mėnesio ciklą. Ugdomas suvokimas apie maldos pobūdį – asmeninė malda (vienumoje) ir bendruomeninė malda kenesoje (mažiausiai 10 žmonių), skiriama daugiau dėmesio bendruomeninei maldai (aptariamoms pamaldoms, bendra trijų dalių jų struktūra). Prisimenama kenesa kaip šventovė – supažindinama su taisyklėmis, kaip joje elgtis įeinant, būnant, išeinant (apranga, elgesys, nuostatos). Apsilankoma Vilniaus ar Trakų kenesose arba surengiamas virtualus turas.

26.4. Moralė ir etika.

26.4.1. Moralinės nuostatos. Mokiniai skatinami suvokti, aptarti ir pristatyti savo šeimos narių tautinę, religinę patirtį ir tapatumą. Ugdoma tolerancija įvairovei. Susipažįstama su kitomis religijomis (judaizmas, krikščionybė, islamas). Ugdoma tradicinė karaimiška nuostata, jog aš, sukurtas pagal Dievo pavidalą, ir, kitaip nei gyvūnai, turėdamas man suteiktas protines ir dvasines galias, siekiu pažinti mane supantį pasaulį ir taip įgyti Jo savybių, kartu ir atsakomybės už gamtą.

27. Mokymo(si) turinys. 4 klasė.

27.1. Šventojo Rašto (ST) pažinimas.

27.1.1. Bendras karaimų religijos supratimas. Susipažįstama su trijų ST dalių skirtumais (siužetai, kalbos priemonės, tekstų struktūra, turinio pobūdis). Toliau nagrinėjamas karaimų religinis kalendorius, susipažįstama su Aftalar chydzy šventės bibliniu siužetu. Analizuojamas santykis su krikščionių, judėjų šventėmis panašiu metu, ugdant tolerantišką požiūrį į kitus. Dirbama su Dešimties Dievo įsakymų tekstais, analizuojamas jų skyrimas į dvi dalis – santykis su Dievu ir santykis su kitais bei savimi. Mokomasi suprasti, kaip šis dalinimas pasireiškia.

27.2. Tikėjimo turinio pažinimas.

27.2.1. Karaimų istorijos pažinimas. Aptiriamos karaimų tikybos sistemoje vartojamos kalbos, jų santykis, dėmesys skiriamas pabrėžti, kuo svarbi biblinė hebrajų kalba, kaip atsiranda šio teksto šventumas. Susipažįstama su Simono Firkovičiaus asmenybe ir veikla (1891–1982). Ugdomas

suvokimas, jog Dievas yra, bet Jo negalima pavaizduoti, apčiuopti ir Jo vardas garsiai netiriamas, aptiriamas karaimų tikybos požiūris į tai. Analizuojama Dievo atpildo už mano gailestingumą samprata ir jos pavyzdžiai bei tikėjimo ir netikėjimo priežastys.

27.3. Bendruomenė ir liturgija.

27.3.1. Pasirengimas liturgijai. Aptariama karaimų kalendoriaus sandara, mėnesių skaičius metuose, keliamųjų metų samprata. Analizuojama, kas yra liturgija. Susipažįstama su maldos pobūdžiu – galima asmeninė malda (vienumoje) ir bendruomeninė malda kenesoje (mažiausiai 10 žmonių), daugiau dėmesio skiriama asmeninei maldai, kuri gali būti skaitoma prieš ir po mokslų, valgio, prieš miegą ir kitomis progomis. Pristatoma kenesos kaip šventovės samprata karaimų tikyboje, supažindinama su elgesio kenesoje ypatybėmis, aptariama, kodėl vyrai ir moterys meldžiasi atskirai.

27.4. Morale ir etika.

27.4.1. Moralinės nuostatos. Pristatomos Dekalogo nuostatos apie pagarbą vyresniems. Susipažįstama su kitomis religijomis (judaizmas, krikščionybė, islamas). Analizuojama samprata „aš esu karaimas“. Ugdoma tradicinė karaimiška nuostata, jog aš, sukurtas kitaip nei gyvūnai, pagal Dievo pavidalą, ir, turėdamas man suteiktas proto ir dvasios galias, įgyju Jo savybių, o pažindamas mane supantį pasaulį suvokiu ir savo atsakomybę už gamtą.

28. Mokymo(si) turinys. 5 klasė.

28.1. Šventojo Rašto (ST) pažinimas.

28.1.1. Bendras karaimų religijos supratimas. Analizuojamas ST knygų turinys, skaitomi jų tekstai, perpasakojimas jų turinys, dėmesys skiriamas Penkiaknygei. Įtvirtinamas supratimas apie karaimų religinį kalendorių, kalbama apie ST ištraukų skaitymo ciklą. Religinių švenčių dalyje analizuojamas Alačych chydžy šventės siužetas. Skaitomas visas Dekalogo tekstas, ugdomas supratimas, kodėl jis skiriamas į dvi dalis – svarbu suvokti santykį su Dievu ir santykį su kitais. Dekalogas pristatomas kaip Dievo ir žmonijos sąjunga.

28.2. Tikėjimo turinio pažinimas.

28.2.1. Karaimų istorijos pažinimas. Aptariama karaimų tikėjimo pradžia (VIII a.), teorijos apie ankstesnius laikus. Pristatomos pagrindinės tikėjimo nuostatos (ir analogijos principas). Susipažįstama su Ananiaszo Zajączkowskio (1903–1970) asmenybe ir veikla. Ugdomas suvokimas apie Dievo pykčio išraiškas ST, kartu ir apie Dievo atpildą už mano kantrybę (su pavyzdžiais iš asmeninės patirties). Apmąstomas santykis tarp Dievo ir žmogaus, aptiriamos asmeninio religinio ritualo galimybės.

28.3. Bendruomenė ir liturgija.

28.3.1. Pasirengimas liturgijai. Susipažinimas su karaimų kalendoriaus sudarymo principais, Kokizovų gimine, aptiriamas ryšys su Grigališkuoju kalendoriumi. Aptiriamos maldų dalys – šlovinimas, dėkojimas, maldavimas ir (ar) prašymas. Pristatomos paraliturginės giesmės (integracija su muzika). Susipažįstama su kenesa kaip šventove – analizuojama jos architektūra ir dekoras, daugiau gilinamasi į Trakų kenesos ypatybes.

28.4. Morale ir etika.

28.4.1. Moralinės nuostatos. Tradicinio požiūrio pagrindu ugdomas supratimas apie vyro ir moters rolę šeimoje, ji atskleidžiama karaimų papročių ir poezijos pavyzdžiais. Susipažįstama su didžiosiomis pasaulio religijomis (mono ir politeistinėmis), ugdoma tolerancija ir pakantumas kitokiems. Aptariama karaimų Krymo bendruomenė ir jos paveldas – kapinės „Balta tijmez“.

29. Mokymo(si) turinys. 6 klasė.

29.1. Šventojo Rašto (ST) pažinimas.

29.1.1. Bendras karaimų religijos supratimas. ST knygų turinys, tekstų skaitymas, perpasakojimas (dėmesys Pranašų knygoms); karaimų religinis kalendorius, Bošatlych kiuniu, Esteros šventė; Skaitomas pilnas Dekalogo tekstas, ugdomas supratimas apie jo skyrimą į dvi dalis – svarbu suvokti santykį su Dievu ir santykį su kitais. Dekalogas pristatomas kaip Dievo ir žmonijos sąjunga.

29.2. Tikėjimo turinio pažinimas.

29.2.1. Karaimų istorijos pažinimas. Pristatomas karaimų kaip etnokonfesinės grupės

susiformavimas, Chazarų kaganato istoriniai saitai su karaimais. Analizuojami karaimų šeimos papročiai (dėmesys vestuvėms), aptariama žmogaus gyvybės ir mirties samprata, žmogaus sielos ir kūno santykis. Svarstomos nuodėmės ir atgailos sampratos, aptariamas prašymas atleisti (asmeninis ir bendruomeninis).

29.3. Bendruomenė ir liturgija.

29.3.1. Pasirengimas liturgijai. Cikliškumo supratimas per kalendorinius pasninkus, aptariamas pasninkų ciklas per metus. Ugdomas maldų rūšių supratimas – šlovinimas, dėkojimas, maldavimas ir (ar) prašymas. Analizuojamos paraliturginės giesmės (integracija su muzika), maldaknygės. Susipažįstama su Vilniaus kenesos istorija, su Felikso Maleckio (1854–1928) asmenybe ir veikla.

29.4. Moralė ir etika.

29.4.1. Moralinės nuostatos. Diskutuojama, kokių įdomių žmonių būta kiekvieno šeimoje, skatinama nusakyti, kuo iš savo giminių mokinys norėtų sekti ir kodėl. Susipažįstama su didžiųjų pasaulio religijų raiška. Analizuojamas karaimų santykis su gamta, ateinantis iš tiurkiškų gentinių šaknų per religijos terminiją (Tengri), per karaimišką poeziją.

30. Mokymo(si) turinys. 7 klasė.

30.1. Šventojo Rašto (ST) pažinimas.

30.1.1. Bendras karaimų religijos supratimas. Ugdomas gebėjimas cituoti ST knygų turinį, daugiau dėmesio skiriant psalmių tekstų analizei ir interpretacijai. Pasitelkiami penkių pagrindinių metinių švenčių siužetai. Religinio kalendoriaus kontekste susipažįstama su šeštadieniu kaip religine švente. Permaštoma Dekalogo vieta karaimų tikėjime, kodėl ir kaip jo laikomasi.

30.2. Tikėjimo turinio pažinimas.

30.2.1. Karaimų istorijos pažinimas. Koncentruojamasi į etninio karaimo ir tikinčiojo karaimo sampratas, jų santykį, analizuojama sąvoka „mes“ ST, ugdomas kultūrinis ir analitinis šios sąvokos supratimas santykyje su pačiu savimi. Susipažįstama su Juzefo Lobanoso (1878–1947) asmenybe ir veikla. Keliami klausimai ir diskutuojama temomis – Kokias Dievo savybes turi įkūnyti žmogus? Kodėl žmogus atsakingas Dievui? Dievo atpildas už meilę Jam ir už sekimą Jo priesakais. Suprantama sąvoka Dievas – istorijos Viešpats.

30.3. Bendruomenė ir liturgija.

30.3.1. Pasirengimas liturgijai. Dėmesys skiriamas šeštadieniui, savaitės ciklo atskaitos taškui. Mokomasi savaitės dienų pavadinimų karaimų kalba. Ugdomas supratimas apie maldų rūšis, ypač šeštadienio pamaldų kontekste, šių pamaldų laikas, būdingi tekstai, psalmių naudojimas. Susipažįstama su kenesa kaip šventove per šeimos apeigas (vaiko gimimas, vestuvės, laidotuvės).

30.4. Moralė ir etika.

30.4.1. Moralinės nuostatos. Ugdomos esminės šeimos vertybės, susipažįstama su jomis, analizuojama, ką reiškia jomis sekti, ką reiškia būti karaimu. Mokomasi apie karaimų bendruomenės pasaulyje (iki viduramžių). Svarstomi modernaus pasaulio iššūkiai, ypač darnaus vystymosi kontekste, pabrėžiama (ir analizuojama kodėl), kad karaimai, norėdami išsaugoti savo tikėjimą ir save kaip tautą, siekia eiti ekologijos ir darnaus vystymosi keliu.

31. Mokymo(si) turinys. 8 klasė.

31.1. Šventojo Rašto (ST) pažinimas.

31.1.1. Bendras karaimų religijos supratimas. Ugdomas gebėjimas skaityti ir cituoti ST knygų turinį, dėmesys skiriamas psalmėms, Patarlių knygai. Tekstai analizuojami, interpretuojami. Susipažįstama su ST užrašymo istorija. Susipažįstama su masoretai ir jų veikla. Religinio kalendoriaus kontekste skaitomi ir interpretuojami penkių pagrindinių metinių švenčių siužetai. Ugdomas supratimas, kad ir kiekviena diena yra atitinkama religinė šventė. Skatinama suprasti, koks yra kiekvieno mokinio asmeninių nuostatų ir Dekalogo santykis.

31.2. Tikėjimo turinio pažinimas.

31.2.1. Karaimų istorijos pažinimas. Susipažįstama su karaimų tikėjimo kodifikatoriaus Anano dogma Skaitykite patys ir nepasikliaukite autoritetais. Mokomasi, koks yra tradicinis konservatyvus karaimų požiūris į ST tekstą, kaip ir kodėl griežtai laikomasi tradicijų. Atskirai analizuojama karaimų tikybos nuostata, pagal kurią į karaimų tikėjimą nepriimama. Mokomasi

karaimų religijos požiūrio į pomirtinį pasaulį. Paskutinio teismo samprata, Dievo atpildas už meilę Jam ir už sekimą Jo priesakais. Suprantama sąvoka Dievas – istorijos Viešpats.

31.3. Bendruomenė ir liturgija.

31.3.1. Pasirengimas liturgijai. Analizuojamas saulės patekėjimas ir nusileidimas kaip dienos ribiniai momentai (paaiškinama, kodėl ir iš kur toks supratimas yra). Suvokiamas dar vienas – dienos ciklas. Mokomasi maldų rūšių rytinių ir vakarinių maldų (bendruomeninių ir asmeninių) kontekste. Mokomasi apie giedojimą pamaldose (integracija su muzikos dalyku). Lyginama su Grigališkojo choralo samprata liturgijoje. Kenesa analizuojama kaip šventovė (pamaldų eiga, naudojimasis maldaknygėmis).

31.4. Moralė ir etika.

31.4.1. Moralinės nuostatos. Siekiama suvokti, kuo svarbus, naudingas buvimas bendruomenėje. Aptariamos tradicinės karaimų bendruomenės vertybės, pagalba silpniesiems. Susipažįstama su karaimų bendruomenėmis pasaulyje (iki dabarties). Svarstomi modernaus pasaulio iššūkiai, ypač darnaus vystymosi kontekste, pabrėžiama (ir analizuojama kodėl), kad karaimai, norėdami išsaugoti savo tikėjimą ir save kaip tautą, siekia eiti ekologijos ir darnaus vystymosi keliu.

32. Mokymo(si) turinys. 9 ir I gimnazijos klasė.

32.1. Šventojo Rašto (ST) pažinimas.

32.1.1. Bendras karaimų religijos supratimas. Susipažįstama su ST knygų turiniu ir daugiasluoksniomis jo prasmėmis (dėmesys skiriamas psalmėms, Giesmių giesmei), toliau analizuojami ir interpretuojami ST tekstai. Susipažįstama su masoretų darbu karaimų tikėjimo istorinėje perspektyvoje. Analizuojamos netiesioginės Biblijos tekstų prasmės. Skaitomi nesutrumpinti Dekalogo tekstai kaip komunikaciniai pranešimai.

32.2. Tikėjimo turinio pažinimas.

32.2.1. Karaimų istorijos pažinimas. Susipažįstama su Lietuvos karaimų periodine spauda XIX–XX a. ir joje atspindėta karaimų istorija. Analizuojamas karaimų tikėjimo santykis su judaizmu, islamu, krikščionyste. Kalbama apie karaimų tikybos nuostatas dėl Mesijo. Diskutuojama proto ir tikėjimo priešpastatymo klausimais bei apie tikėjimo reikšmingumą.

32.3. Bendruomenė ir liturgija.

32.3.1. Pasirengimas liturgijai. Apžvelgiama religinių progų visuma per visus ciklus, svarstoma, ką tai duoda, kaip pajaučiamas cikliškumas. Reflektuojamas kokybės principas maldoje. Analizuojami maldaknygių tekstai – jie gali būti autoriniai ar Biblijos citatos. Gilinama pažintis su paraliturginiu ir liturginiu giedojimu (integracija su muzikos dalyku). Ugdomas improvizuotos maldos supratimas. Apmąstoma kenesa kaip šventovė, susikaupimo vieta bendruomeninei maldai, reflektuojama asmeninė pamaldų dalyvių patirtis.

32.4. Moralė ir etika.

32.4.1. Moralinės nuostatos. Svarstoma, kas yra veikla bendruomenės labui, kaip pavieniai žmonės prisideda kuriant istoriją? Analizuojamas šių laikų tikėjimas, žmogus, ieškantis Dievo. Diskutuojama, koks gali būti (yra) asmeninis santykis su tikėjimo tradicija moderniam globaliam pasauliui, aptariamos bendražmogiškos temos (ne viešpatauti, o tarnauti, vienas pasaulis – viena žmonija).

33. Mokymo(si) turinys. 10 ir II gimnazijos klasė.

33.1. Šventojo Rašto (ST) pažinimas.

33.1.1. Bendras karaimų religijos supratimas. Susipažįstama su ST knygų turiniu ir daugiasluoksniomis jo prasmėmis (dėmesys skiriamas psalmėms, Ekleziastui), analizuojami ir interpretuojami pasirinkti tekstai. Toliau gilinamasi į masoretų darbo karaimų tikėjimo istorinėje perspektyvoje ypatybes. Analizuojamos netiesioginės Biblijos tekstų prasmės. Skaitomi pilni Dekalogo tekstai kaip skatinantys mąstyti, kelti klausimus (Kokius? Kaip? Per ką?).

33.2. Tikėjimo turinio pažinimas.

33.2.1. Karaimų istorijos pažinimas. Susipažįstama su iškiliomis karaimų asmenybėmis, poetais, dvasininkais, svarstomas karaimų bendruomenės santykis su valstybe (LDK, Rusija, Lenkija, Lietuva). Reflektuojamas garso ir muzikos santykis (kaip Dievo išraiškos forma). Diskutuojama proto ir tikėjimo priešpastatymo bei tikėjimo reikšmingumo klausimais.

33.3. Bendruomenė ir liturgija.

33.3.1. Pasirengimas liturgijai. Apžvelgiama religinių progų visuma per visus ciklus, svarstomas asmeninis santykis su cikliškumu. Analizuojamas kokybės principas maldoje. Analizuojami maldaknygių tekstai – jie gali būti autoriniai ir Biblijos citatos. Tęsiama pažintis su paraliturginiu ir liturginiu giedojimu (integracija su muzikos dalyku, galima palyginimas su Grigališkuoju choralu). Svarstoma, kaip galėtų pasireikšti improvizuota malda. Apmąstoma kenesa kaip šventovė, sukaupianti bendruomeninei maldai, reflektuojama asmeninė patirtis dalyvaujant pamaldose.

33.4. Moralė ir etika.

33.4.1. Moralinės nuostatos. Diskutuojama klausimais Kaip įsivaizduoju savo tolesnį gyvenimą bendruomenėje? Kaip įsivaizduoju savo tautos istoriją ateityje? Aptariami bendrystės keliai: ekumenizmas ir tarpreliginis dialogas, svarstomos bendražmogiškos temos (ne viešpatauti, o tarnauti, vienas pasaulis – viena žmonija).

34. Mokymo(si) turinys. III gimnazijos klasė.

34.1. Šventojo Rašto (ST) pažinimas.

34.1.1. Bendras karaimų religijos supratimas. Tęsiama pažintis su ST knygų visų dalių turiniu, analizuojami ir interpretuojami laisvai pasirinkti tekstai ir minčių dėstymo būdai juose. Analizuojamos netiesioginės Biblijos tekstų prasmės. Skaitomi pilni Dekalogo tekstai kaip koncentruotos išminties šaltiniai, siekiant juos iššifruoti kaip pranešimus.

34.2. Tikėjimo turinio pažinimas.

34.2.1. Karaimų istorijos pažinimo mokymosi turinys.

Analizuojamas ir reflektuojamas karaimų tikėjimo santykis su judaizmu ir islamu (per ST tekstus, per asmeninę interpretaciją), susipažįstama su išskiliomis šių laikų karaimų asmenybėmis. Reflektuojamas garso ir muzikos santykis pamaldose (kaip maldos, Dievo išraiškos forma?). Diskutuojama tikėjimo realizavimo klausimais per Dievo siunčiamus ženklus – palyginamas ankstesnis ir dabartinis patyrimas.

34.3. Bendruomenė ir liturgija.

34.3.1. Pasirengimas liturgijai. Apžvelgiama religinių progų visuma per visus ciklus, svarstoma ciklo įtaka asmeniniam gyvenimui. Tęsiama pažintis su paraliturginiu giedojimu (integracija su muzikos dalyku, galimas palyginimas su krikščioniškomis namų giesmėmis) – mokomasi atmintinai vienos pasirinktos paraliturginės giesmės (žodžiai ir melodija). Diskutuojama apie asmeninės ir bendruomeninės maldos patirtis, galima tęsti improvizuotos maldos temą. Apmąstoma kenesa kaip šventovė, aptariamas reikalavimas vyrams ir moterims melstis atskirai (palyginamos maldos ir įprasto bendravimo visuomenėje patirtys).

34.4. Moralė ir etika.

34.4.1. Moralinės nuostatos. Diskutuojama klausimais Ką norėčiau nuveikti bendruomenės labui? Ar (ir kokią) matau savo rolę bendruomenėje? Aptariami bendrystės keliai: ekumenizmas ir tarpreliginis dialogas, svarstoma, kaip šis dialogas galėtų padėti karaimų tikėjimui išlikti ir būti praktikuojamam. Diskusija ir (ar) projektas kartu su kitų tikybių mokiniais ir (ar) išpažinėjais.

35. Mokymo(si) turinys. IV gimnazijos klasė.

35.1. Šventojo Rašto (ST) pažinimas.

35.1.1. Bendras karaimų religijos supratimas. Tęsiama pažintis su ST knygų visų dalių turiniu, analizuojami laisvai pasirinkti tekstai ir minčių dėstymo būdai juose. Siekiama jų pavyzdžiu kurti savus pasakojimus (raštu ir žodžiu). Analizuojamos netiesioginės Biblijos tekstų prasmės, ieškoma jų paralelių su šiandienos gyvenimu. Skaitomi visi Dekalogo tekstai kaip koncentruotos išminties šaltiniai, siekiant iššifruoti juos kaip pranešimus ir lyginti juos su modernios visuomenės transliuojamais pranešimais apie elgesį, moralę, žmonių tarpusavio santykius ir siekį suprasti Dievą.

35.2. Tikėjimo turinio pažinimas.

35.2.1. Karaimų istorijos pažinimas. Analizuojamas ir reflektuojamas karaimų tikėjimo santykis su judaizmu ir islamu (ST tekstai, mokslinės ir istorinės publikacijos), analizuojamas asmeninis santykis su karaimų tautos ir tikėjimo istorija. Nagrinėjamos Dievo apraiškos formos pranašams, ypač daug dėmesio skiriant Mozei. Diskutuojama tikėjimo praktikavimo klausimais

nagrinėjant Dievo siunčiamus ženklus – palyginamas ankstesnis ir dabartinis patyrimas.

35.3. Bendruomenė ir liturgija.

35.3.1. Pasirengimas liturgijai. Apžvelgiama religinių progų visuma per visus ciklus, svarstoma jų įtaka asmeniniam gyvenimui. Tęsiama pažintis su paraliturginiu giedojimu (integracija su muzikos dalyku, galimas palyginimas su krikščioniškomis namų giesmėmis), mokomasi atmintinai vienos pasirinktos paraliturginės giesmės (žodžių ir melodijos). Apmąstoma kenesa kaip šventovė, svarstomos galimybės joje rengti ne tik religinius renginius, aptariama galimybė (poreikis?) pamaldose ir interjere naudoti skaitmenines priemones (kokias? kaip?).

35.4. Moralė ir etika.

35.4.1. Moralinės nuostatos. Aptariami siūlymai, kokių konkrečių veiksmų reikia imtis siekiant išlaikyti karaimų bendruomenės gyvenimą Lietuvoje (klasės diskusija ar projektas kviečiant kartu dalyvauti karaimų bendruomenės atstovus). Diskutuojama ekumenizmo ir tarpreliginio dialogo klausimais. Analitinė, parengta diskusija ir (ar) projektas apie globalizacijos bei skaitmeninimo keliamus iššūkius, akcentuojant jų pozityvų poveikį karaimų tikėjimui ir tikėjimui apskritai.

VI SKYRIUS MOKINIŲ PASIEKIMŲ VERTINIMAS

36. Karaimų tikybos dalykų mokymosi pasiekimai vertinami ir fiksuojami mokyklos nustatyta tvarka. Vertinant karaimų tikybos mokymosi rezultatus, svarbu susitarti dėl aiškių vertinimo kriterijų, jie turi būti žinomi ir mokiniams, ir jų tėvams. Kriterijai turėtų būti vienodi vertinant abiejų dalykų – tiek etikos, tiek tikybos – mokymosi rezultatus, atitinkantys programoje aprašytus pasiekimų lygius kiekvienam koncentrui.

37. Mokinių vertinimas turi būti suvokiamas kaip pagalba mokiniui sėkmingai mokytis, tobulėti ir bręsti. Vertinimas yra nuolatinis mokinio mokymosi patirties – pasiekimų, daromos pažangos – stebėjimo, kaupimo, interpretavimo ir apibendrinimo procesas. Remiantis vertinimo rezultatais numatoma mokymosi perspektyva, individualizuojamas ugdymo procesas. Vertinama tik tai, ko mokiniai buvo mokomi. Pateikiant vertinimo informaciją akcentuojamos ne klaidos ar nesėkmės, o tai, kokią pažangą padarė mokinys. Būtina gerbti mokinio pasaulėžiūrinį apsisprendimą, nuomonių įvairovę, tai neturėtų būti sudedamoji vertinimo dalis.

38. Pateikiami keturių lygių pasiekimų aprašai: 1 – slenkstinis, 2 – patenkinamas, 3 – pagrindinis, 4 – aukštesnysis. Jie skatins mokinius siekti aukštesnių pasiekimų, padės į(si)vertinti jų mokymosi pasiekimus ir daromą pažangą, ypač baigus tam tikrą etapą, pamokų ciklą ir pan. Pamokoje ar kitoje kasdienėje ugdymojoje veikloje mokinių pasiekimai vertinami stebint atliktų užduočių ar kitos ugdomosios veiklos rezultatų atitikimą nustatytiems kriterijams.

39. Aprašant pasiekimų lygių požymius naudojamos šios mokinių gebėjimų augimą rodančios skalės ir sąvokos:

39.1. savarankiškumo:

39.1.1. padedamas – užduotis atlieka atsakydamas į nukreipiamuosius klausimus, procesą organizuoja ir jame dalyvauja mokytojas;

39.1.2. savarankiškai – užduotis atlieka iki galo, susidūręs su kliūtimis, randa būdų jas įveikti;

39.2. sudėtingumo: pasako kelis – pagrindinius – visus (bruožus), vertinama pagal kiekybinę skalę;

39.3. konteksto: apibūdina ir pateikia daugiau platesnės informacijos ar minčių, inicijuoja diskusiją tam tikra tema, taip praplėsdamas temos kontekstą, pats į jį daugiau pasigilindamas.

40. Diagnostinis vertinimas atliekamas pradedant ar baigus tam tikrą mokymosi temą ar periodą. Apibendrinamasis vertinimas – formaliai patvirtinti mokinio ugdymosi rezultatai, baigus programą ar kitą mokymosi etapą. Pateikiant užduotis mokiniams, turėtų būti paaiškinama, ką reikia atlikti, kaip bus vertinamas darbas, ką reiškia užduotį atlikti gerai ir kokie yra vertinimo kriterijai.

41. Apie mokinių pasiekimų vertinimą ir jų daromą pažangą tėvams pranešama mokyklos nustatyta tvarka. Mokinių karaimų tikybos pasiekimai viešai tarpusavyje nelyginami, vertinimo informacija mokiniams ir tėvams pateikiama individualiai.

42. Pradinio ugdymo programoje karaimų tikybos pamokose mokinių pasiekimai aprašomi trumpais komentarais, aprašais. Pažymiai (balai) arba jų pakaitalai – ženklai, simboliai – nevartojami. Vertinimo būdai ir metodai turi atitikti vaikų raidos ypatumus, individualius intelekto, emocijų, valios, charakterio ir kt. ypatumus bei ugdymo tikslus ir mokymosi turinį.

43. Pagrindinio ir vidurinio ugdymo programoje dorinio ugdymo pamokose rekomenduojama mokinių pasiekimus vertinti pasirenkamais pažangos fiksavimo būdais: pažymiais, „įskaityta“, „neįskaityta“, „padarė pažangą“, kaupiamuoju vertinimu, pažangos stebėjimo ir vertinimo aplanku ir pan. Pasiekimų lygiai siejami su mokinio pasiekimų įvertinimu pažymiais (jeigu šiuo būdu yra fiksuojama mokinio daroma pažanga): slenkstinis lygis (1) – 4, patenkinamas lygis (2) – 5–6, pagrindinis lygis (3) – 7–8, aukštesnysis lygis (4) – 9–10. III ar (ir) IV gimnazijos klasėse mokiniai gali pasirinkti rengti brandos darbą.

VII SKYRIUS

MOKINIŲ PASIEKIMŲ LYGIŲ POŽYMAI PAGAL PASIEKIMŲ SRITIS

44. Lentelėse kiekvienam klasių koncentrui pateikiami keturių lygių pasiekimų aprašai: slenkstinis, patenkinamas, pagrindinis, aukštesnysis. Pasiekimų lygių požymių lentelėse raide ir skaičių junginiu (pavyzdžiui, A1.3) – žymima pasiekimų sritis (A), pirmas skaičius nurodo pasiekimą (1), o antras skaičius (3) – pasiekimų lygį.

45. Pasiekimų lygių požymiai. 1–2 klasės:

Slenkstinis (1)	Patenkinamas (2)	Pagrindinis (3)	Aukštesnysis (4)
1. Šventojo Rašto (ST) pažinimas (A)			
Atpažįsta, kad ST ir NT yra skirtingi, atpažįsta vieną ST pasakojimą, išvardina kitas galimas šiais raštais sekančias konfesijas (A1.1).	Atpažįsta, kad ST ir NT yra skirtingi, atpažįsta bendrus pasakojimų bruožus, mokytojo padedamas nurodo esminius ST ir NT skirtumus, kai kuriuos pasakojimus priskiria atitinkamoms konfesijoms, mokytojo padedamas juos pavaizduoja ar papasakoja (A1.2).	Atpažįsta ST ir NT pasakojimus, jų esminius skirtumus, juos priskiria atitinkamoms konfesijoms, geba perpasakoti ar pavaizduoti (A1.3).	Savarankiškai atpažįsta ST ir NT pasakojimus, jų esminius skirtumus, juos proaktyviai priskiria atitinkamoms konfesijoms, komentuodamas pavaizduoja paties numatytomis kalbinėmis ir vizualios raiškos priemonėmis (A1.4).
Atpažįsta kulinarinius Tymbyl chydžy simbolius, apibūdina namie vykstančias šventės dalis (A2.1).	Atpažįsta ir pristato (pavaizduoja) kulinarinius Tymbyl chydžy simbolius, apibūdina, kurios šventės dalys vyksta namie, kurios kenesoje (A2.2).	Atpažįsta ir pristato (pavaizduoja) kulinarinius Tymbyl ir Aftalar chydžy simbolius, apibūdina, kurios jų dalys švenčiamos namie, kurios kenesoje (A2.3).	Atpažįsta ir tikslingai pristato (pavaizduoja) kulinarinius Tymbyl ir Aftalar chydžy simbolius, komentuodamas apibūdina, kurios jų dalys švenčiamos namie, o kurios kenesoje (A2.4).
Mokytojo padedamas išvardina kelis Dekalogo paliepimus, pateikia kelis įmanomus jų sąlygotus gerus ir blogus veiksmus (A3.1).	Išvardina pagrindinius Dekalogo paliepimus, pateikia kelis įmanomus jų sąlygotus gerus ir blogus veiksmus (A3.2).	Išvardina pagrindinius Dekalogo paliepimus, pagal juos sudaro įmanomų gerų ir blogų veiksmų sąrašą (A3.3).	Savarankiškai išvardina visus Dekalogo paliepimus, pagal juos apgalvojęs tikslingai sudaro gerų ir blogų veiksmų sąrašą (A3.4).
2. Tikėjimo turinio pažinimas (B)			
Apibūdina dalį karaimų istorijos Lietuvoje, mokytojo padedamas	Apibūdina karaimų istoriją Lietuvoje (stambiais štrichais), pristato vieną būdingą tautos bruožą (B1.2).	Apibūdina karaimų istoriją Lietuvoje (stambiais štrichais) ir pristato būdingiausias tautos bruožus (B1.3).	Nuosekliai apibūdina karaimų istoriją Lietuvoje (detaliai) ir plačiau

Slenkstinis (1)	Patenkinamas (2)	Pagrindinis (3)	Aukštesnysis (4)
pristato vieną būdingą tautos bruožą (B1.1).			pristato būdingiausias tautos bruožus (B1.4).
Mokytojo padedamas apibūdina vieną Dievo apraiškos formą ir vieną Dievo pažinimo būdą (B2.1).	Apibūdina Dievo apraiškos formas ir vieną Dievo pažinimo būdą (B2.2).	Apibūdina Dievo apraiškos formas ir Dievo pažinimo būdus (B2.3).	Savarankiškai ir pateikdamas detalių pavyzdžių apibūdina Dievo apraiškos formas ir Dievo pažinimo būdus, papildo komentarais (B2.4).
Įvardija penkis pojūčius, per kuriuos pažįstą pasaulį, tikėjimą ir Dievą sieja su kita realybe (B3.1).	Paaikškina, kad pasaulis pažįstamas penkiais pojūčiais, tikėjimą ir Dievą sieja su kita realybe. Nusako savo unikalumą (B3.2).	Žodžiais ir pavyzdžiais nusako, kad pasaulis pažįstamas ne tik penkiais pojūčiais, bet ir tikėjimu. Nusako ir apibūdina savo unikalumą (B3.3).	Žodžiais ir pavyzdžiais nusako, kad pasaulis pažįstamas ne tik penkiais pojūčiais, bet ir tikėjimu. Komentuoja ir demonstruoja tikėjimo suvokimą, taip pat pripažįsta ir savo unikalumą (B3.4).
3. Bendruomenė ir liturgija (C)			
Mokytojo padedamas pavaizduoja kalendorių, praleidžia laiko dimensiją, prisimena tik vieną iš dviejų pirmųjų kalendorinių švenčių (C1.1).	Pavaizduoja laiko kartojimąsi kalendoriuje, prisimena tik vieną iš dviejų pirmųjų kalendorinių švenčių (C1.2).	Pavaizduoja laiko kartojimąsi kalendoriuje, paskatinus prisimena pirmąsias dvi kalendorines šventes (C1.3).	Gausiais pavyzdžiais pavaizduoja laiko kartojimąsi kalendoriuje, prisimena ir detalai apibūdina pirmąsias dvi kalendorines šventes (C1.4).
Mokytojo padedamas išvardina maldos būdus (C2.1).	Išvardina maldos būdus, moka atmintinai maldą Tėve mūsų lietuvių kalba (C2.2).	Išvardina maldos būdus, moka atmintinai maldą Atamyz ki kiokliardia karaimų kalba (C2.3).	Savais žodžiais įvardina maldos būdus, moka atmintinai maldą Atamyz ki kiokliardia karaimų ir lietuvių kalba (Tėve mūsų) (C2.4).
Mokytojo padedamas apibūdina kenesą kaip šventovę, mini vieną valstybę (Lietuvą), kurioje jos veikia (C3.1).	Apibūdina kenesą kaip šventovę, mini vieną valstybę (Lietuvą), kurioje jos veikia, apsilanko veikiančioje kenesoje Lietuvoje (C3.2).	Apibūdina kenesą kaip šventovę, išvardina, kuriose valstybėse jos veikia, apsilanko veikiančioje kenesoje Lietuvoje (C3.3).	Komentuodamas apibūdina kenesą kaip šventovę, išvardina, kuriose valstybėse jos veikia pasitelkdamas geografines sąvokas, aktyviai ir smalsiai apsilanko veikiančioje kenesoje Lietuvoje (C3.4).
4. Morale ir etika – žmogus ir pasaulis (D)			

Slenkstinis (1)	Patenkinamas (2)	Pagrindinis (3)	Aukštesnysis (4)
Mokytojo padedamas pasako vieną samprotavimą apie šeimą ir bendruomenę (D1.1).	Mokytojo padedamas pasako kelis samprotavimus apie šeimą ir bendruomenę, pamini kitas savo vertybes (D1.2).	Dalinasi šeimos ir bendruomenės samprata, ją paaiškina (D1.3).	Noriai dalinasi šeimos ir bendruomenės samprata, ją analizuoja ir komentuoja (D1.4).
Mokytojo padedamas, išvardina kelis Dievo vardus ir (ar) pavadinimus įvairiose religijose, pamini vieną monoteistinės sistemos religiją (D2.1).	Mokytojo padedamas, išvardina kelis Dievo vardus ir (ar) pavadinimus įvairiose religijose, išvardina kelias vieno Dievo religijas (D2.2).	Išvardina Dievo vardus ir (ar) pavadinimus įvairiose religijose, atkreipia dėmesį į vieno Dievo tikėjimo sistemas ir jų ypatybes (D2.3).	Išvardina Dievo vardus ir (ar) pavadinimus įvairiose religijose, savo nuožiūra plačiai analizuoja vieno Dievo tikėjimo sistemas (D2.4).
Dalijasi mintimis apie save ir gamtą kaip apie atskirus reiškinius (D3.1).	Dalijasi mintimis apie save ir gamtą, svarsto, kodėl sudėtinga tai suvokti kaip Dievo kūrinijos dalį (D3.2).	Dalijasi mintimis apie tai, kad laiko save ir gamtą Dievo kūrinijos dalimi (D3.3).	Komentuodamas dalijasi savo mintimis ir išgyvenimais apie tai, kad laiko save ir gamtą Dievo kūrinijos dalimi, pagrindžia, papasakoja, kodėl svarbu saugoti visą Dievo kūriniją (D3.4).

46. Pasiekimų lygių požymiai pagal pasiekimų sritis. 3–4 klasės:

Slenkstinis (1)	Patenkinamas (2)	Pagrindinis (3)	Aukštesnysis (4)
1. Šventojo Rašto (ST) pažinimas (A)			
Mokytojo padedamas, apibūdina tris ST dalis (A1.1).	Mokytojo padedamas kuria projektą, paaiškinantį dvi ST dalis (A1.2).	Kuria projektus, aiškinančius ir pristatančius tris ST dalis (A1.3).	Savarankiškai ir tikslingai kuria projektus, paaiškinančius ir pristatančius tris ST dalis, jų skirtumus (A1.4).
Apibūdina karaimų religinį kalendorių bendrais bruožais, papasakoja vieną iš Biblijos Tymbyl ir Aftalar chydžy siužetų (A2.1).	Apibūdina karaimų religinį kalendorių ir jo sudarymo principą, papasakoja vieną iš Biblijos Tymbyl ir Aftalar chydžy siužetų, jo pagrindu kuria vieną nedidelį tekstą (A2.2).	Apibūdina karaimų religinį kalendorių ir jo sudarymo principą, pasakoja Biblinius Tymbyl ir Aftalar chydžy siužetus, jų pagrindu kuria nedidelius tekstus, įvardina krikščionių ir judėjų šventes panašiu metu (A2.3).	Komentuodamas apibūdina karaimų religinį kalendorių ir jo sudarymo principą, tikslingai pasakoja Biblijos Tymbyl ir Aftalar chydžy siužetus, įterpia savo apmąstymus, tekstų pagrindu kuria įvairius tekstus su savo samprotavimais, įvardina

Slenkstinis (1)	Patenkinamas (2)	Pagrindinis (3)	Aukštesnysis (4)
			krikščionių ir judėjų šventes panašiu metu (A2.4).
Mokytojo padedamas susipažįsta su pilnu Dekalogo tekstu, bando komentuoti Dekalogo atskleidžiamus žmogaus santykio su aplinka tipus (A3.1).	Susipažįsta su pilnu Dekalogo tekstu, įvardina vieną Įsakymų grupę, ribotai komentuoja Dekalogo atskleidžiamus žmogaus santykio su aplinka tipus (A3.2).	Skaito ir interpretuoja pilną Dekalogo tekstą, analizuoja dvi Įsakymų grupes ir jų atskleidžiamus žmogaus santykio su aplinka tipus (A3.3).	Laisvai skaito ir interpretuoja pilną Dekalogo tekstą, jį komentuoja savarankiškai, pateikdamas komentarų analizuoja dvi Įsakymų grupes ir jų atskleidžiamus žmogaus santykio su aplinka tipus (A3.4).
2. Tikėjimo turinio pažinimas (B)			
Apibūdina dalį karaimų istorijos Lietuvoje, pamini vieną karaimų tikybos sistemoje vartojamą kalbą, papasakoja kelis epizodus iš Serajos Šapšalo gyvenimo istorijos (B1.1).	Apibūdina dalį karaimų istorijos Lietuvoje, pristato karaimų tikybos sistemoje vartojamas kalbas ir jų savybes, atpasakoja kelis epizodus iš Serajos Šapšalo ir Simono Firkovičiaus gyvenimo istorijų (B1.2).	Apibūdina karaimų istoriją Lietuvoje (pilnai), pristato karaimų tikybos sistemoje vartojamas kalbas ir jų savybes, papasakoja apie Serajos Šapšalo ir Simono Firkovičiaus gyvenimą (B1.3).	Komentuodamas ir pateikdamas gausių pavyzdžių apibūdina karaimų istoriją Lietuvoje, tikslingai pristato karaimų tikybos sistemoje vartojamas kalbas ir jų savybes, plačiai pasakoja apie Serajos Šapšalo ir Simono Firkovičiaus gyvenimą (B1.4).
Mokytojo padedamas pasako, kur minima pasaulio sukūrimo istorija, prisimena vieną Dievo atpildo situaciją iš asmeninės patirties (B2.1).	Mokytojo padedamas atpasakoja pasaulio sukūrimo istoriją, prisimena vieną Dievo atpildo situaciją iš asmeninės patirties, pamini nekūnišką Dievo prigimtį (B2.2).	Atpasakoja pasaulio sukūrimo istoriją, lygina Dievo atpildo situacijas iš asmeninės patirties, diskutuoja apie nekūnišką Dievo prigimtį (B2.3).	Atpasakoja pasaulio sukūrimo istoriją pridėdamas savo impresijas ir samprotavimus ta tema, vaizdingai ir gausiai lygina Dievo atpildo situacijas iš asmeninės patirties, savarankiškai diskutuoja apie nekūnišką Dievo prigimtį (B2.4).
Mokytojo padedamas svarsto, kodėl žmonės tiki į Dievą. Nurodo vieną netikėjimo priežastį (B3.1).	Mokytojo padedamas svarsto, kodėl žmonės tiki į Dievą. Nurodo kelias netikėjimo priežastis, mėgina jas pagrįsti asmenine patirtimi (B3.2).	Svarsto, kodėl žmonės tiki į Dievą. Nurodo ir kritiškai vertina netikėjimo priežastis (B3.3).	Savarankiškai ir argumentuotai svarsto, kodėl žmonės tiki į Dievą, pateikia pavyzdžių. Komentuoja ir analizuoja, nurodo ir kritiškai vertina netikėjimo priežastis (B3.4).
3. Bendruomenė ir liturgija (C)			

Slenkstinis (1)	Patenkinamas (2)	Pagrindinis (3)	Aukštesnysis (4)
Konstatuoja, kad yra kas mėnesį pasikartojanti liturginė proga (C1.1).	Konstatuoja faktą, kad yra kas mėnesį pasikartojanti liturginė proga, įvardina ją kaip kalendoriaus ciklo pradžią, prisimena krikščionišką kalendorių (C1.2).	Atpažįsta per jaunatį prasidedantį mėnesio liturginį ciklą kalendoriuje ir supranta liturgijos sąvoką (C1.3).	Lengvai atpažįsta mėnesio liturginį ciklą kalendoriuje, savarankiškai komentuoja jaunaties rolę ir jai skirtą liturgiją (C1.4).
Prisimena bendruomeninę maldą, apibūdina vieną jos savybę (C2.1).	Paskatintas lygina asmeninę ir bendruomeninę maldas, apibūdina po vieną jų savybę, žino vieną paros laiką maldai (C2.2).	Lygina asmeninę ir bendruomeninę maldas, apibūdina jų savybes ir laiką (C2.3).	Padedamas asmeninių išvalgų lygina asmeninę ir bendruomeninę maldas, kryptingai apibūdina jų savybes ir laiką (C2.4).
Mokytojo padedamas paaiškina vieną elgesio taisyklę, nustatytą kenesoje (C3.1).	Mokytojo padedamas paaiškina kelias elgesio taisykles, nustatytas kenesoje, supranta, ką jos reiškia, apsilanko veikiančioje kenesoje Lietuvoje (C3.2).	Paaiškina, kodėl kenesoje nustatytos atitinkamos elgesio taisyklės, jų mokosi, jas taiko lankydamasis veikiančioje kenesoje Lietuvoje (C3.3).	Komentuodamas paaiškina, kodėl kenesoje nustatytos atitinkamos elgesio taisyklės, jų mokosi, prideda pavyzdžių iš asmeninės patirties, apsilankęs veikiančioje kenesoje Lietuvoje turi klausimų ir komentarų (C3.4).
4. Moralė ir etika – žmogus ir pasaulis (D)			
Paskatintas pasakoja apie vieno šeimos nario religinį tapatumą, prisimena tik kelis DDĮ (D1.1).	Paskatintas pasakoja apie kelių šeimos narių religinę patirtį, paaiškina DDĮ nuostatas apie pagarbą vyresniems (D1.2).	Pasakoja apie savo šeimos narių tautinę, religinę patirtį ir tapatumą, vertina ir suvokia DDĮ nuostatas apie pagarbą vyresniems (D1.3).	Pasitelkdamas pavyzdžių pasakoja apie savo šeimos narių tautinę, religinę patirtį ir tapatumą, pateikia pavyzdžių, giliai vertina ir suvokia DDĮ nuostatas apie pagarbą vyresniems (D1.4).
Įvardina kitas religijas: judaizmą, krikščionybę, islamą, pamini keletą jų bruožų (D2.1).	Pažįsta keletą kitų religijų (judaizmo, krikščionybės, islamo) bruožų, mokytojo padedamas pamini kelias (savo) karaimo tikinčiojo ypatybes (D2.2).	Pažįsta esminius kitų religijų (judaizmo, krikščionybės, islamo) bruožus, išskiria tikinčiojo karaimo ypatybes (D2.3).	Pažįsta ne tik esminius, bet ir smulkesnius kitų religijų (judaizmo, krikščionybės, islamo) bruožus, argumentuodamas išskiria karaimo ypatybes (D2.4).
Mokytojo padedamas nusako, kaip supranta save ir gamtą (D3.1).	Mokytojo padedamas nusako karaimų požiūrį į aplinką, gamtą, sau	Nusako karaimų požiūrį į save, į aplinką, gamtą (D3.3).	Pasitelkdamas pavyzdžių nusako karaimų požiūrį į save, į aplinką,

Slenkstinis (1)	Patenkinamas (2)	Pagrindinis (3)	Aukštesnysis (4)
	pritaiko neutralų apibūdinimą (D3.2).		gamtą, pagrindžia, kodėl svarbu ją saugoti (D3.4).

47. Pasiekimų lygių požymiai. 5–6 klasės:

Slenkstinis (1)	Patenkinamas (2)	Pagrindinis (3)	Aukštesnysis (4)
1. Šventojo Rašto (ST) pažinimas (A)			
Pamini vieną siužetą iš Penkiaknygės (A1.1).	Pamini ir perpasakoja keletą siužetų iš Penkiaknygės ar Pranašų knygų (A1.2).	Interpretuoja ST turinį, pasirinktinai perpasakoja keletą siužetų iš Penkiaknygės ir Pranašų knygų (A1.3).	Laisvai interpretuoja ST turinį, argumentuotai pasirenka ir perpasakoja po keletą siužetų iš Penkiaknygės ir Pranašų knygų (A1.4).
Mokytojo padedamas pasakoja kuri nors vieną Biblijos Alačych chydžy (arba Bošatlych kiuniu, arba Esteros šventės) siužetą (A2.1).	Mokytojo padedamas susieja karaimų religinį kalendorių ir ST ištraukų skaitymo ciklą; pasakoja vieną Biblijos Alačych chydžy (arba Bošatlych kiuniu, arba Esteros šventės) siužetą (A2.2).	Nagrinėja karaimų religinį kalendorių ir jo užduotą ST ištraukų skaitymo ciklą; pasakoja Biblijos Alačych chydžy, Bošatlych kiuniu, Esteros šventės siužetus (A2.3).	Savarankiškai nagrinėja karaimų religinį kalendorių ir jo užduotą ST ištraukų skaitymo ciklą; komentuodamas pasakoja po keletą Biblijos Alačych chydžy, Bošatlych kiuniu, Esteros šventės siužetų (A2.4).
Cituoja Dekalogo Įsakymus, išskiria dvi Įsakymų grupes, pamini, kad Įsakymuose kalbama apie Dievą ir žmogų (A3.1).	Pamini ir (ar) pacituoja ne tik pačius Dekalogo įsakymus, bet ir visą Dekalogo tekstą, pamini dvi Įsakymų grupes, pamini, kuriose kalbama apie žmogų ir jo aplinką bei apie Dievą ir žmogų (A3.2).	Interpretuoja visą Dekalogo tekstą, analizuoja dvi Įsakymų grupes ir jų atskleidžiamus žmogaus santykio su aplinka tipus, paaiškina Dekalogą kaip Dievo ir žmonijos sąjungą (A3.3).	Argumentuotai interpretuoja visą Dekalogo tekstą, savarankiškai analizuoja dvi Įsakymų grupes ir jų atskleidžiamus žmogaus santykio su aplinka tipus, remdamasis pavyzdžiais paaiškina Dekalogą kaip Dievo ir žmonijos sąjungą (A3.4).
2. Tikėjimo turinio pažinimas (B)			
Mokytojo padedamas pamini vieną teoriją apie karaimų tikėjimo pradžią, aptaria vieną Ananiaszo Zajączkowskio veiklos barą (B1.1).	Mokytojo padedamas išvardina kelias teorijas apie karaimų tikėjimo pradžią, pamini kelias tikėjimo nuostatas, išvardina kelis Ananiaszo	Analizuoja ir interpretuoja teorijas apie karaimų tikėjimo pradžią, tikėjimo nuostatas, diskutuoja apie Ananiaszo Zajączkowskio veiklą ir	Argumentuotai analizuoja ir interpretuoja teorijas apie karaimų tikėjimo pradžią, tikėjimo nuostatas, pateikia pavydžių, diskutuoja apie

Slenkstinis (1)	Patenkinamas (2)	Pagrindinis (3)	Aukštesnysis (4)
	Zajączkowskio nuveiktus darbus, iš dalies apibūdina karaimų kaip etnokonfesinės grupės susiformavimą (B1.2).	darbus, apibūdina karaimų kaip etnokonfesinės grupės susiformavimą (B1.3).	Ananiaszo Zajączkowskio veiklą ir darbus, cituoja jo veikalus, apibūdina karaimų kaip etnokonfesinės grupės susiformavimą (B1.4).
Cituoja Dievo pykčio išraiškos situaciją ST siužetuose, pamini vieną Dievo atpildo situaciją iš asmeninės patirties, apibūdina mirtį (B2.1).	Mokytojo padedamas lygina Dievo pykčio išraišką ST siužetuose, pamini kelias Dievo atpildo situacijas iš asmeninės patirties, pamini kelis aspektus žmogaus gyvybės ir mirties sampratoms apibūdinti (B2.2).	Lygina ir analizuoja Dievo pykčio išraišką ST siužetuose, pateikia Dievo atpildo situacijas iš asmeninės patirties, analizuoja žmogaus gyvybės ir mirties sampratą (B2.3).	Savarankiškai lygina ir analizuoja Dievo pykčio išraišką ST siužetuose, komentuodamas pateikia Dievo atpildo situacijas iš asmeninės patirties, analizuoja žmogaus gyvybės ir mirties sampratą pasiremdamas kitų religijų pavyzdžiais (B2.4).
Savais žodžiais apibūdina tikėjimą, pamini vieną pavyzdį iš asmeninės patirties kaip potencialų tikėjimo ženklą (B3.1).	Mokytojo padedamas nusako tikėjimą kaip santykį tarp Dievo ir žmogaus, nurodo kelis tikėjimo ženklus savo gyvenime, apibūdina nuodėmės ir atgailos sąvokas (B3.2).	Paaiškina tikėjimą kaip santykį tarp Dievo ir žmogaus, nurodo tikėjimo reikšmę savo gyvenime (asmeninio ritualo sukūrimas), paaiškina nuodėmės ir atgailos sąvokas (B3.3).	Argumentuotai paaiškina tikėjimą kaip santykį tarp Dievo ir žmogaus, pavyzdžiais nurodo tikėjimo reikšmę savo gyvenime (asmeninio ritualo sukūrimas), samprotaudamas paaiškina nuodėmės ir atgailos sąvokas (B3.4).
3. Bendruomenė ir liturgija (C)			
Pamini vieną karaimų kalendoriaus sudarymo principą, žino apie Grigališkojo kalendoriaus egzistavimą (C1.1).	Paaiškina karaimų kalendoriaus sudarymo principus, pamini Grigališkojo kalendoriaus egzistavimą, pamini vieną pasninką (C1.2).	Paaiškina karaimų kalendoriaus sudarymo principus, lygina jį su Grigališkuoju kalendoriumi, analizuoja kalendoriuje nustatytą pasninką (C1.3).	Išvardina ir pakomentuoja karaimų kalendoriaus sudarymo principus, argumentuotai, remdamasis asmeniniais pavyzdžiais, lygina jį su Grigališkuoju kalendoriumi, analizuoja kalendoriuje nustatytus pasninkus, išvardina jų tipus (C1.4).
Išvardina maldų dalis, pamini paraliturginės giesmės pavadinimą, pamini vieną maldaknygę (C2.1).	Išvardina maldų dalis, įvardina jų ypatybes, cituoja paraliturginę	Lygina ir paaiškina maldų dalis, tyrinėja (ir gieda) paraliturginę	Pateikdamas pavyzdžių komentuoja, lygina ir paaiškina maldų dalis, pasirinkęs tyrinėja (ir gieda) kelias

Slenkstinis (1)	Patenkinamas (2)	Pagrindinis (3)	Aukštesnysis (4)
	giesmę, pamini kelias maldaknyges (C2.2).	giesmę, apibūdina maldaknygių istoriją (C2.3).	paraliturgines giesmes, apibūdina maldaknygių istoriją remdamasis pavyzdžiais, kelia klausimus (C2.4).
Įvardina kelias detales iš kenesos architektūros ir dekorų, pamini vieną Felikso Maleckio veiklos aspektą (C3.1).	Išvardina detales iš kenesos architektūros ir dekorų, išvardina kelis Felikso Maleckio darbus ir nuopelnus (C3.2).	Tyrinėja kenesos architektūrą ir dekorą, prisimena Felikso Maleckio darbus ir nuopelnus (C3.3).	Pateikdamas pavyzdžių ir platesnių komentarų tyrinėja, analizuoja ir samprotauja apie kenesos architektūrą ir dekorą, prisimena Felikso Maleckio darbus ir nuopelnus, vertina juos (C3.4).
4. Morale ir etika – žmogus ir pasaulis (D)			
Įvardina tradicines vyro ir moters roles šeimoje (D1.1).	Mokytojo padedamas vertina tradicines vyro ir moters roles šeimoje, pateikia pavyzdžių iš savo patirties (D1.2).	Vertina ir lygina tradicines vyro ir moters roles šeimoje su savo patirtimi, prisimena įdomius žmones iš savo šeimos, kuriais norėtų sekti, paaiškina kodėl (D1.3).	Analizuoja ir lygina tradicines vyro ir moters roles šeimoje su savo dabartine patirtimi, pateikia pavyzdžių, įvardija įdomius žmones iš savo šeimos, kuriais norėtų sekti ir argumentuoja kodėl (D1.4).
Išvardina kelias žinomas religijas (D2.1).	Išvardina kelias didžiąsias pasaulio religijas, įvardina monoteistinių ir politeistinių religijų skirtumus (D2.2).	Atpažįsta didžiąsias pasaulio religijas (monoteistines ir politeistines) ir išvardina jų raiškos bruožus (D2.3).	Apibūdina didžiąsias pasaulio religijas (monoteistines ir politeistines) ir komentuodamas išvardina jų raiškos bruožus, išsako savo samprotavimus apie juos ir pateikia pavyzdžių (D2.4).
Nusako savo santykį su gamta kaip su Dievo Kūriniu, pamini, kaip galima prisidėti prie darnios ekologinės aplinkos kūrimo (D3.1).	Nusako savo santykį su gamta, mokytojui padedant pamini, koks karaimų požiūris į santykį su gamta, pamini, kaip galima prisidėti prie darnios ekologinės aplinkos kūrimo (D3.2).	Nusako, koks yra karaimų santykis su gamta, kokie yra jo šaltiniai, savo veiksmais prisideda prie darnios ekologinės aplinkos kūrimo (D3.3).	Pateikdamas 2–3 pavyzdžius, nusako, koks yra karaimų santykis su gamta, kokie yra jo šaltiniai, savo veiksmais prisideda prie darnios ekologinės aplinkos kūrimo, apie tai pasakoja ir komentuoja (D3.4).

48. Pasiekimų lygių požymiai. 7–8 klasės:

Slenkstinis (1)	Patenkinamas (2)	Pagrindinis (3)	Aukštesnysis (4)
1. Šventojo Rašto (ST) pažinimas (A)			
Cituoja vieną psalmę ir Patarlių knygą (A1.1).	Mokytojui padedant lygina ST trijų dalių tekstus, cituoja vieną psalmę ir Patarlių knygą, apibūdina masoretus (A1.2).	Analizuoja, interpretuoja ir lygina trijų ST dalių tekstus, cituoja kelias psalmes ir Patarlių knygą, nagrinėja masoretų darbą užrašant ST (A1.3).	Pateikdamas asmeninių pavyzdžių ir komentarų analizuoja, interpretuoja ir lygina trijų ST dalių tekstus, cituoja kelias psalmes (gal net atmintinai) ir Patarlių knygą, tikslingai nagrinėja masoretų darbą užrašant ST, pateikia pavydžių (A1.4).
Pamini kelias pagrindines metų šventes, apibūdina šeštadienį kaip šventę (A2.1).	Paaškina kelių pagrindinių metų švenčių siužetus, įvardina šeštadienį kaip religinę šventę (A2.2).	Nagrinėja ir paaškina penkių pagrindinių metų švenčių siužetus, apibūdina šeštadienį ir kasdieną per religinės šventės prizmę (A2.3).	Nagrinėja ir paaškina penkių pagrindinių metų švenčių siužetus ir kitas šventes, plačiau apibūdina šeštadienį ir kasdieną per religinės šventės prizmę, pateikia asmeninės patirties ir pavyzdžių (A2.4).
Pasako, kad Dekalogas yra svarbus, pamini tik vieną DDĮ, kurio laikosi asmeniškai (A3.1).	Išskiria kelis bruožus, kurie nusako Dekalogo vietą karaimų tikėjime, pamini kelis DDĮ, kurių laikosi asmeniškai (A3.2).	Išskiria bruožus, kurie nusako Dekalogo vietą karaimų tikėjime, kelia klausimus apie jų vietą asmeninėje patirtyje (A3.3).	Argumentuotai ir komentuodamas išskiria bruožus, kurie nusako Dekalogo vietą karaimų tikėjime, kelia klausimus apie jų vietą asmeninėje patirtyje ir įtraukia kitus į diskusiją (A3.4).
2. Tikėjimo turinio pažinimas (B)			
Išvardina kelis etninio karaimo ir karaimo tikinčiojo bruožus, pasako, kada gyveno Ananas, pamini vieną Juzefo Lobanoso veiklos barą (B1.1).	Išvardina kelis etninio karaimo ir karaimo tikinčiojo bruožus, cituoja Anano dogmą, pamini kelias konservatyvumo apraiškas karaimų tikėjime, įvardina vieną Juzefo Lobanoso veiklos barą (B1.2).	Lygina etninį karaimą ir karaimą tikintįjį, aptaria Anano dogmą bei konservatyvumo apraiškas karaimų tikėjime, apibūdina Juzefo Lobanoso veiklą (B1.3).	Pateikdamas pavyzdžių analizuoja ir lygina etninį karaimą ir karaimą tikintįjį, aptaria Anano dogmą bei konservatyvumo apraiškas karaimų tikėjime, apžvelgia jas istoriškai, apibūdina visus Juzefo Lobanoso veiklos aspektus (B1.4).

Slenkstinis (1)	Patenkinamas (2)	Pagrindinis (3)	Aukštesnysis (4)
Apibūdina vieną Dievo savybę, kurios turi siekti žmogus, paaiškina, kad žmogus atsakingas Dievui (B2.1).	Apibūdina kai kurias Dievo savybes, kurių turi siekti žmogus, pateikia vieną argumentą, kodėl žmogus atsakingas Dievui, apibūdina savo požiūrį į pomirtinį pasaulį (B2.2).	Apibūdina Dievo savybes, kurių turi siekti žmogus, svarsto ir diskutuoja, kodėl žmogus atsakingas Dievui, ir atskleidžia požiūrį į pomirtinį pasaulį (B2.3).	Pasitelkdamas pavyzdžių ir palyginimų apibūdina Dievo savybes, kurių turi siekti žmogus, pristatydamas kontekstą svarsto, pateikia pavyzdžių ir diskutuoja, kodėl žmogus atsakingas Dievui, atskleidžia požiūrį į pomirtinį pasaulį (B2.4).
Įvardina vieną Dievo meilės jam ženklą (B3.1).	Mokytojui padedant išvardina savo patirties Dievo meilės kaip atpildo jam ženklus, apibūdina kelis istorinius įvykius ir juose išvelgia Dievo veikimą (B3.2).	Išvardina Dievo meilės jam ženklus iš savo patirties, suvokia juos kaip atpildą, suvokia Dievo veikimą istoriniuose įvykiuose (B3.3).	Pakomentuodamas išvardina Dievo meilės jam ženklus iš savo patirties, priima juos kaip atpildą, palygina savo dabarties ir praeities patirtį, suvokia Dievo veikimą istoriniuose įvykiuose, pateikia pavyzdžių ir palyginimų (B3.4).
3. Bendruomenė ir liturgija (C)			
Apibūdina savaitės liturginį ciklą, išvardina svarbias savaitės dienas (C1.1).	Apibūdina savaitės bei dienos liturginius ciklus, išvardina svarbias savaitės dienas (C1.2).	Tyrinėja savaitės bei dienos liturginius ciklus, paaiškina šeštadienio šventę (C1.3).	Pateikia savo komentarus ar apmąstymus, kaip galima tyrinėti savaitės bei dienos liturginius ciklus, pateikia asmeninių išvalgų, paaiškina šeštadienio šventę, palygina su kitų tikybių atitikmenimis (C1.4).
Apibūdina maldų dalis ir tekstus šeštadienio pamaldoms; pamini vieną giesmę (C2.1).	Apibūdina maldų dalis ir tekstus šeštadienio bei rytinėms ir vakarinėms pamaldoms; įvardina kelias giesmes (C2.2).	Tyrinėja maldų dalis ir tekstus šeštadienio bei rytinėms ir vakarinėms pamaldoms; nagrinėja giedojimą pamaldose (C2.3).	Plačiai komentuodamas tyrinėja maldų dalis ir tekstus šeštadienio bei rytinėms ir vakarinėms pamaldoms, pateikia asmeninių samprotavimų apie jas, nagrinėja giedojimą pamaldose, sugieda vieną ar kelias maldas (C2.4).

Slenkstinis (1)	Patenkinamas (2)	Pagrindinis (3)	Aukštesnysis (4)
Papasakoja, kaip vyksta kenesoje vestuvių ritualas, pamini, kad šeimos ritualams nenaudojamos maldaknygės (C3.1).	Papasakoja, kas vyksta kenesoje vestuvių ir vaiko gimimo proga, mokytojui padedant pamini, kam pamaldose reikalingos maldaknygės (C3.2).	Paaškina, kaip kenesoje vyksta šeimos ritualai, apibūdina, kaip naudotis maldaknygėmis pamaldose (C3.3).	Paaškina, kaip kenesoje vyksta šeimos ritualai, palygina su pamaldų eiga, apibūdina, kaip naudotis maldaknygėmis pamaldose, palygina su kitų tikybų pavyzdžiais (C3.4).
4. Moralė ir etika – žmogus ir pasaulis (D)			
Įvardija vieną tradicinę šeimos vertybę, nusako, ką jam asmeniškai reiškia būti karaimu (D1.1).	Išvardija kelias tradicines šeimos, bendruomenės vertybes, nusako, ką reiškia būti karaimu, išvelgia bendruomenės rolę (D1.2).	Analizuoja tradicines šeimos, bendruomenės vertybes, apibūdina buvimo karaimu bei buvimo bendruomenėje svarbą (D1.3).	Argumentuotai analizuoja tradicines šeimos, bendruomenės vertybes, apibūdina buvimo karaimu bei buvimo bendruomenėje svarbą, pradeda diskusiją šiomis temomis.(D1.4).
Išvardija, kur pasaulyje gyvena karaimų bendruomenės (šiuo metu) (D2.1).	Išvardija, kur pasaulyje gyvena karaimų bendruomenės (šiuo metu), palygina jų ypatybes bei randa kelis skirtumus (D2.2).	Išvardina ir palygina karaimų bendruomenes pasaulyje įvairiais istorijos tarpsniais (D2.3).	Išvardina ir keliais aspektais palygina karaimų bendruomenes pasaulyje įvairiais istorijos tarpsniais, įvardija tų bendruomenių ryškias asmenybes (D2.4).
Įvardina vieną galimą veiksmą, kuris padėtų išsaugoti karaimus kaip tautą ir kaip tikėjimą (D3.1).	Išvardina kelis galimus veiksmus, siekiant išsaugoti karaimus kaip tautą ir kaip tikėjimą, nusako, kas įgyvendinama šiuo metu (D3.2).	Analizuoja ir vertina, kokie yra ir kokie gali būti veiksmai, siekiant išsaugoti karaimus kaip tautą ir kaip tikėjimą ir taikant ekologijos bei darnaus vystymosi priemones (D3.3).	Savarankiškai, remdamasis paties rastais pavyzdžiais analizuoja ir vertina, kokie yra ir kokie gali būti veiksmai, siekiant išsaugoti karaimus kaip tautą ir kaip tikėjimą ir taikant ekologijos bei darnaus vystymosi priemones (D3.4).

49. Pasiekimų lygių požymiai. 9–10 ir I–II gimnazijos klasės:

Slenkstinis (1)	Patenkinamas (2)	Pagrindinis (3)	Aukštesnysis (4)
1. Šventojo Rašto (ST) pažinimas (A)			

Slenkstinis (1)	Patenkinamas (2)	Pagrindinis (3)	Aukštesnysis (4)
Cituoja vieną psalmę ir vieną tekstą iš Giesmių giesmės, įvardija masoretus (A1.1).	Nusako ST trijų dalių struktūrą ir potencialius tekstų skirtumus, cituoja vieną psalmę ir kelis tekstus iš Giesmių giesmės ir Ekleziasto, apibūdina masoretų veiklą (A1.2).	Analizuoja, interpretuoja ir lygina ST trijų dalių tekstus, cituoja kelias psalmes, Giesmių giesmę ir Ekleziastą, įvertina masoretų darbą karaimų tikėjimo istorinėje perspektyvoje (A1.3).	Pasitelkdamas pavyzdį analizuoja, interpretuoja ir lygina ST trijų dalių tekstus, gausiai cituoja psalmes, Giesmių giesmę ir Ekleziastą, komentuoja tekstus, argumentuotai įvertina masoretų darbą karaimų tikėjimo istorinėje perspektyvoje (A1.4).
Įvardina Biblijos tekstus ir juos cituoja (A2.1).	Išvardina jam žinomus Biblijos tekstus ir pasakojimus, įvardina faktą, kad juose užfiksuotos ir netiesioginės prasmės (A2.2).	Kelia klausimus siekdamas atrasti netiesiogines Biblijos tekstų prasmes (A2.3).	Kelia klausimus siekdamas atrasti netiesiogines Biblijos tekstų prasmes, apmąsto ir pateikia argumentus (A2.4).
Pasako Dešimties Dievo įsakymų turinį (A3.1).	Pateikia Dešimties Dievo įsakymų turinį ir kelia klausimus apie jų komunikacines intencijas (A3.2).	Analizuoja Dešimt Dievo įsakymų kaip pranešimus, atpažįsta tiesiogiai ir netiesiogiai išreikštas jų komunikacines intencijas (A3.3).	Analizuoja Dešimt Dievo įsakymų kaip pranešimus, juos argumentuotai komentuoja, atpažįsta tiesiogiai ir netiesiogiai išreikštas jų komunikacines intencijas, pateikia palyginimų (A3.4).
2. Tikėjimo turinio pažinimas (B)			
Išvardija Lietuvos karaimų periodinės spaudos XIX–XX a. leidinius, išskiria vieną iškilį karaimų kultūros asmenybę (B1.1).	Aptaria kelias Lietuvos karaimų periodinės spaudos XIX–XX a. ypatybes, pristato vieną iškilį karaimų kultūros asmenybę, paskatintas paaiškina, koks yra karaimų bendruomenės santykis su valstybe dabar (B1.2).	Apibūdina Lietuvos karaimų periodinės spaudos XIX–XX a. ypatybes, pristato iškilias karaimų kultūros asmenybes, paaiškina karaimų tikėjimo santykį su judaizmu ir islamu bei bendruomenės santykį su valstybe įvairiais istorijos tarpsniais (B1.3).	Komentuoja Lietuvos karaimų periodinės spaudos XIX–XX a. ypatybes, išvardina periodikos pavadinimų, pristato iškilias karaimų kultūros asmenybes, savarankiškai paaiškina karaimų tikėjimo santykį su judaizmu ir islamu bei bendruomenės santykį su valstybe įvairiais istorijos tarpsniais, pateikia asmeninę nuomonę (B1.4).

Slenkstinis (1)	Patenkinamas (2)	Pagrindinis (3)	Aukštesnysis (4)
Paaishkina, kas yra Mesijas (B2.1).	Paaishkina, kaip suprantama Mesijo sąvoka; pamini, kad pamaldose daug giedama (B2.2).	Paaishkina, kaip suprantama Mesijo sąvoka; interpretuoja garso ir muzikos vietą tikėjime (B2.3).	Paaishkina, kaip suprantama Mesijo sąvoka; savarankiškai interpretuoja garso ir muzikos vietą tikėjime, pateikia pavyzdžių (B2.4).
Apibūdina tikėjimo vaidmenį savo ir (ar) žmogaus gyvenime (B3.1).	Apibūdina tikėjimo vaidmenį savo ir (ar) žmogaus gyvenime santykyje su protu, pateikia vieną pavyzdį (B3.2).	Vertina ir lygina tikėjimo vaidmenį savo ir (ar) žmogaus gyvenime santykyje su protu ir randa tikėjimo pavyzdžių (B3.3).	Vertina ir lygina tikėjimo vaidmenį savo ir (ar) žmogaus gyvenime santykyje su protu ir randa tikėjimo pavyzdžių, pasidalina asmenine patirtimi, inicijuoja diskusiją (B3.4).
3. Bendruomenė ir liturgija (C)			
Paaishkina, kad yra metų, mėnesio, savaitės ir dienos liturginiai ciklai (C1.1).	Išvardina ir palygina metų, mėnesio, savaitės ir dienos liturginius ciklus (C1.2).	Analizuoja ir lygina metų, mėnesio, savaitės ir dienos liturginius ciklus, paaishkina, kaip supranta cikliškumą (C1.3).	Pateikdamas komentarų analizuoja ir lygina metų, mėnesio, savaitės ir dienos liturginius ciklus, pateikia pavyzdžių, paaishkina, kaip supranta cikliškumą (C1.4).
Išvardija savo mėgiamas maldas (C2.1).	Išvardija savo mėgiamas maldas ir pasidalina su malda susijusiomis mintimis, paaishkina, supranta maldų tekstus maldaknygėse (C2.2).	Tyrinėja savo mintis maldoje, lygina maldų tekstus maldaknygėse, pasidalina grupėje savo improvizuotos maldos patirtimi (C2.3).	Tyrinėja savo mintis maldoje, lygina maldų tekstus maldaknygėse, prisimena jų istoriją, pasidalina grupėje savo improvizuotos maldos patirtimi, paskatina kitus improvizuoti (C2.4).
Išvardina galimus kenosos ir ne religinių erdvių, pagal jų tinkamumą susikaupti, skirtumus (C3.1).	Išvardina galimus kenosos ir ne religinių erdvių, pagal jų tinkamumą susikaupti, skirtumus, pamini savo patirtį kenosoje (C3.2).	Lygina kenosos ir ne religinių erdvių, pagal jų tinkamumą susikaupti, skirtumus, pasidalina asmeninėmis refleksijomis apie dalyvavimą pamaldose (C3.3).	Remdamasis asmeninės patirties pavyzdžiais lygina kenosos ir ne religinių erdvių, pagal jų tinkamumą susikaupti, skirtumus, pasidalina išsamiomis asmeninėmis refleksijomis apie dalyvavimą pamaldose (C3.4).
4. Morale ir etika – žmogus ir pasaulis (D)			
Mokytojo padedamas išvardina veiklos bendruomenės labui	Mokytojui padedant pasako veiklos bendruomenės labui pavyzdžių,	Tyrinėja veiklą bendruomenės labui, savo potencialią rolę joje,	Tyrinėja veiklą bendruomenės labui, savo potencialią rolę joje, pateikia

Slenkstinis (1)	Patenkinamas (2)	Pagrindinis (3)	Aukštesnysis (4)
pavyzdžius, pamini šioje srityje daug nuveikusį asmenį (D1.1).	pamini, ką pats yra nuveikęs, išvardina daug bendruomenės labui nusipelnčius žmones (D1.2).	interpretuoja pavienių žmonių veiklą, kuriant istoriją, modeliuoja tolesnę karaimų tautos raidą Lietuvoje (D1.3).	pavyzdžių, plačiai interpretuoja pavienių žmonių veiklą, kuriant istoriją, aiškiai pagrįsdamas modeliuoja tolesnę karaimų tautos raidą Lietuvoje (D1.4).
Paaiškina, kas yra ekumenizmas (D2.1).	Paskatintas diskutuoja apie (savo) santykį su tikėjimo tradicija globaliame pasaulyje, apibūdina ekumenizmą ir tarpreliginį dialogą (D2.2).	Svarsto apie tikėjimą šiais laikais, diskutuoja apie (savo) santykį su tikėjimo tradicija globaliame pasaulyje, analizuoja ekumenizmą ir tarpreliginį dialogą (D2.3).	Svarsto apie tikėjimą šiais laikais, pateikia pavyzdžių, diskutuoja apie (savo) santykį su tikėjimo tradicija globaliame pasaulyje, įtraukia į pokalbį kitus, analizuoja ekumenizmą ir tarpreliginį dialogą pasitelkdamas palyginimus (D2.4).
Apibūdina globalizaciją, supranta tarnavimo ir viešpatavimo požiūrių skirtumus (D3.1).	Apibūdina globalizaciją, išvardina kelias jos keliamas problemas, supranta tarnavimo ir viešpatavimo požiūrių skirtumus (D3.2).	Tyrinėja ir diskutuoja apie globalizacijos keliamas problemas, ieško sprendimo būdų, renkasi tarnavimo, ne viešpatavimo požiūrį (D3.3).	Plačiai tyrinėja ir diskutuoja apie globalizacijos keliamas problemas, išvardina pavydžių, aiškiai formuluoja savo nuomonę, ieško sprendimo būdų, renkasi tarnavimo, ne viešpatavimo požiūrį ir pagrindžia pasirinkimą (D3.4).

50. Pasiekimų lygių požymiai. III–IV gimnazijos klasės:

Slenkstinis (1)	Patenkinamas (2)	Pagrindinis (3)	Aukštesnysis (4)
1. Šventojo Rašto (ST) pažinimas (A)			
Cituoja vieną psalmę iš ankstesnės programos, perpasakoja vieną ST siužetą (A1.1).	Pamini ST trijų dalių struktūrą ir potencialius tekstų skirtumus, cituoja tekstą iš vienos ST dalies, konstruoja savo pasakojimą tik apie vieną ST dalį (A1.2).	Analizuoja, interpretuoja ir lygina ST trijų dalių tekstus dalyse, pasirinktinai cituoja ST tekstus, pagal šias citatas konstruoja savo pasakojimą apie ST (A1.3).	Analizuoja, interpretuoja ir lygina ST trijų dalių tekstus, savarankiškai ir gausiai cituoja ST, konstruoja išplėtotą, analitinį, su citatomis siejamą, argumentuotą savo pasakojimą apie ST (A1.4).

Slenkstinis (1)	Patenkinamas (2)	Pagrindinis (3)	Aukštesnysis (4)
Cituoja Biblijos tekstus, karaimų religinį kalendorių apibūdina tik laiko skaičiavimo požiūriu (A2.1).	Cituoja Biblijos tekstus ir pasakojimus, paaiškina, kad juose užfiksuotos ir netiesioginės prasmės, jas supranta abstrahuotai, pamini pagrindinius karaimų religinio kalendoriaus bruožus (A2.2).	Kelia klausimus siekdamas atrasti paraleles tarp netiesioginių Biblijos tekstų ir pasakojimų prasmių ir savo gyvenimo, paaiškina karaimų religinį kalendorių (A2.3).	Kelia klausimus siekdamas atrasti paraleles tarp netiesioginių Biblijos tekstų ir pasakojimų prasmių ir savo gyvenimo, pristato ir paaiškina, kaip supranta šias paraleles, sieja klausimus ir aiškinimą su karaimų religiniu kalendoriumi (A2.4).
Aptaria Dešimties Dievo įsakymų turinį. Pacituoja vieną reklamos šūkį (A3.1).	Apibūdina Dešimties Dievo įsakymų turinį ir kelia klausimus apie jų komunikacines intencijas, randa ir pateikia modernios visuomenės pranešimų apie moralę pavyzdžių (A3.2).	Analizuoja Dešimt Dievo įsakymų kaip pranešimus, randa ir lygina juos su modernios visuomenės įvairiose terpėse transliuojamais pranešimais apie moralę (A3.3).	Analizuoja Dešimt Dievo įsakymų kaip pranešimus, randa gausių modernios visuomenės transliuojamų pranešimų apie moralę įvairiose terpėse, juos palygina ir komentuoja, pateikia argumentų (A3.4).
2. Tikėjimo turinio pažinimas (B)			
Išvardija po vieną islamo ir judaizmo bruožą, pamini vieną dabarties karaimų kultūros asmenybę (B1.1).	Lygina ir išvardija kelis judaizmo ir islamo bruožus, pristato vieną iškilį dabar gyvenančią karaimų kultūros asmenybę, paskatintas apibūdina kelis karaimų tautos ir tikėjimo istorijos faktus (B1.2).	Aptaria ir paaiškina karaimų tikėjimo santykį su judaizmu ir islamu, pristato iškilias dabar gyvenančias karaimų asmenybes, apibūdina savo santykį su karaimų tautos ir tikėjimo istorija (B1.3).	Aptaria ir paaiškina karaimų tikėjimo santykį su judaizmu ir islamu, komentuoja remdamasis pavyzdžiais, pasako savo nuomonę, plačiai pristato kelias iškilias dabar gyvenančias karaimų asmenybes, pavyzdžiais ir interaktyviame klasės pokalbyje apibūdina savo santykį su karaimų tautos ir tikėjimo istorija (B1.4).
Pristato Mozę, pamini faktą, kad pamaldose ir namie tikintieji gieda (B2.1).	Išvardina kelis ST pranašus, pristato Mozę ir jį apibūdina. Pamini, kad pamaldose daug giedama (B2.2).	Apibūdina Dievo apraiškos formas pranašams (ypač Mozei); interpretuoja garso ir muzikos vietą tikėjime (B2.3).	Remdamasis pavyzdžiais apibūdina Dievo apraiškos formas pranašams, Mozei, komentuoamas apibūdina garso ir muzikos vietą tikėjime, palygina įvairius tikėjimus (B2.4).
Pasidalija savo patirtimi apie tai, kad kai kurie jo gyvenimo įvykiai gali	Išvardina įvykius, kuriuos paskatintas supranta kaip Dievo meilės jam ženklus (B3.2).	Išvardina ir palygina Dievo meilės jam ženklus, gautus anksčiau ir	Nusako, įvairiais bruožais apibūdina įvykius, kuriuos supranta kaip Dievo meilės jam ženklus, prisimena

Slenkstinis (1)	Patenkinamas (2)	Pagrindinis (3)	Aukštesnysis (4)
būti interpretuojami kaip Dievo meilės jam ženklai (B3.1).		dabar, analizuoja juos per tikėjimo prizmę (B3.3).	ankstesnes patirtis, analizuoja, kaip tokių ženklų supratimas per tikėjimo ar netikėjimo prizmę gali keisti jo paties gyvenimą (B3.4).
3. Bendruomenė ir liturgija (C)			
Išvardina, kad yra metų, mėnesio, savaitės ir dienos liturginiai ciklai (C1.1).	Išvardina metų, mėnesio, savaitės ir dienos liturginius ciklus. Išvardina kitus jo gyvenimui darančius įtaką analogiškus ciklus (C1.2).	Analizuoja metų, mėnesio, savaitės ir dienos liturginių ciklų svarbą, svarsto, kokią įtaką cikliškumo aspektai daro jo gyvenime (C1.3).	Smulkiai analizuoja ir lygina metų, mėnesio, savaitės ir dienos liturginius ciklus, pateikia pavyzdžių, paaiškina, kaip supranta cikliškumą (C1.4).
Įvardija kai kurias asmenines ir bendruomenines maldas (C2.1).	Išvardija savo mėgiamas asmenines ir bendruomenines maldas, pamini savo mėgiamą paraliturginę giesmę (C2.2).	Tyrinėja savo mintis asmeninėje ir bendruomeninėje maldoje, mokosi atmintinai naujos (pasirinktos iš kelių) paraliturginės giesmės žodžių (C2.3).	Kryptingai tyrinėja savo mintis asmeninėje ir bendruomeninėje maldoje, mokosi atmintinai ir gieda kelias paraliturgines giesmes, analizuoja jų tekstus (C2.4).
Žino, kad vyrai ir moterys kenesoje meldžiasi atskirai (C3.1).	Supranta reikalavimą vyrams ir moterims kenesoje melstis atskirai, pamini tradicinę nuostatą, kad kenesoje vyksta tik pamaldos ir jungtusių ceremonijos (C3.2).	Paaškina reikalavimą pamaldose vyrams ir moterims melstis atskirai, pasidalina refleksijomis apie kenesos šventumą ir galimybę joje rengti ne religinius renginius bei apie skaitmeninių priemonių panaudojimą kenesoje (C3.3).	Argumentuotai paaškina reikalavimą pamaldose vyrams ir moterims melstis atskirai, pateikia pavyzdžių ir savo išsamių paaškinimų apie galimybę kenesoje rengti ne religinius renginius bei apie skaitmeninių priemonių panaudojimą kenesoje (C3.4).
4. Moralė ir etika – žmogus ir pasaulis (D)			
Mokytojo padedamas pasako vieną konkretų veiklos bendruomenės labai norą (D1.1).	Apmąsto, ką galvoja nuveikti bendruomenės labui, mokytojui padedant pasiūlo vieną veiksmą, kuris padėtų išlaikyti karimų bendruomenės gyvavimą Lietuvoje (D1.2).	Tyrinėja savo galimą rolę bendruomenėje, planuoja veiklą bendruomenės labui, modeliuoja konkrečius veiksmus siekiant išlaikyti karimų bendruomenės gyvavimą Lietuvoje (D1.3).	Plačiai, su pavyzdžiais tyrinėja savo galimą rolę bendruomenėje, argumentuotai modeliuoja konkrečius veiksmus siekiant išlaikyti karimų bendruomenės gyvavimą Lietuvoje (D1.4).

Slenkstinis (1)	Patenkinamas (2)	Pagrindinis (3)	Aukštesnysis (4)
Nusako, kas yra ekumenizmas (D2.1).	Paskatintas apibūdina ekumenizmą ir tarpreliginį dialogą, pamini vieną teigiamą šios krypties bruožą (D2.2).	Analizuoja ekumenizmą ir tarpreliginį dialogą, svarsto, kaip šis dialogas gali padėti išlaikyti karaimų tikėjimą (D2.3).	Tyrinėja ir analizuoja ekumenizmą ir tarpreliginį dialogą, pateikia konkrečių pavyzdžių, kaip šis dialogas gali padėti išlaikyti karaimų tikėjimą (D2.4).
Nurodo globalizacijos ir skaitmeninimo keliamus iššūkius (D3.1).	Nurodo globalizacijos ir skaitmeninimo keliamus iššūkius, randa jų pozityvias ir negatyvias savybes (D3.2).	Tyrinėja ir diskutuoja apie globalizacijos bei skaitmeninimo keliamus iššūkius, analizuoja jų pozityvias savybes santykyje su karaimų tikėjimu ir tikėjimu apskritai (D3.3).	Komentuodamas tyrinėja, diskutuoja pateikdamas pavyzdžių apie globalizacijos keliamus iššūkius, inicijuoja diskusiją apie jų pozityvias savybes santykyje su karaimų tikėjimu ir tikėjimu apskritai (D3.4).
